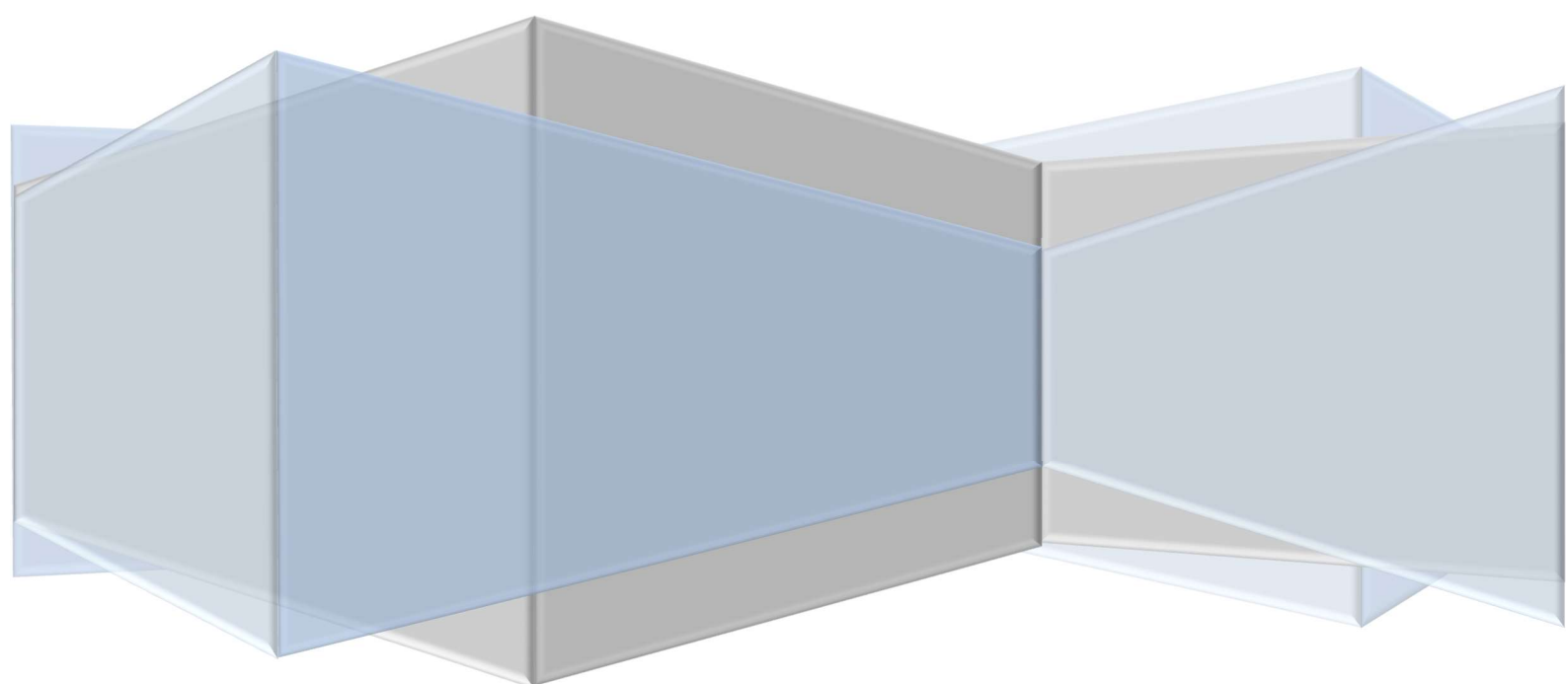

Haridus- ja Teadusministeerium

Eesti keelevaldkonna arengukava 2018-2027.

Keel loob väärtust

Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027
(eelnüü)

Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust.

1. Sissejuhatus.....	2
1.1. Rahvastikuprotsessid	3
2. Eesti keelevaldkond	5
2.1. Staatuse korraldus.....	5
2.2. Keeletaristu arendamine	7
2.3. Keeleõpe	9
2.4. Ministeeriumide koostöö keelevaldkonna arendamisel.....	13
3. Visioon.....	14
4. Eesmärgid	14
4.1. Üldeesmärk.....	14
4.2. Strateegilised eesmärgid	15
4.2.1. Strateegiline eesmärk 1: Eesti elanikud hoiavad ning väärtustavad eesti keelt.	15
4.2.2. Strateegiline eesmärk 2: Eesti keeletaristu on hästi välja arendatud ning kasutajasõbralik.....	16
4.2.3. Strateegiline eesmärk 3: Kättesaadav ja tõhus õpe toetab eesti keele kasutamist nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Eesti elanikud valdavad võõrkeeli.	18
5. Mõõdikud.....	20
5.1. Mõjumõõdik	20
5.2. Strateegiliste eesmärkide tulemusmõõdikud	21
6. Seosed teiste valdkondlike poliitikadokumentide ja olulisemate Euroopa Liidu dokumentidega	22
7. Arengukava koordineerimine, rakendamine, seire ja rahastamine	25

1. Sissejuhatus

„Keelevaldkonna arengukava 2018–2027. „Keel loob väärtust““ sõnastab eesti keele kasutamise, arendamise, hoidmise eesmärgid ning eesti keele, eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte oskuse ning õppe eesmärgid Eesti riigis ja hargmaises Eestis¹ aastateks 2018–2027. Keelevaldkonna arengukava on arengudokument, mis hõlmab riigi eelarvestrategia tulemusvaldkonda 1.2. „Eesti keel ja eestlus“.

„Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. „Keel loob väärtust““ lähtub dokumentidest „Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010“, „Eesti keele arengukava 2011–2017“ ja selle programmid, „Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2017“ ning on seotud Vabariigi Valitsuse kinnitatud „Rahvuskaaslaste programmiga 2014–2020“.

Arengukava koostamisel on lähtutud „Eesti keele arengukava 2011–2017“ elluviimise vahearuandest² (2015), „Eesti keelseisundi uuringus“³ (2017), „Keelehoiakute uuringus“⁴ (2017), „Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2017 täitmise lõpparuandest“⁵, „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringus“⁶ (2017) ning paljudes teistes dokumendis viidatud allikates esitatud hinnangutest, järeldustest, soovitudest ning keelevaldkonna ekspertide ettepanekutest.

Arengukava struktureerimisel on kasutatud keelepoliitika planeerimise mudelit, mis eristab keele staatuse korraldust, keeletaristu⁷ arendamist ning keeleõpet. Arengukavas käsitletakse staatuse korralduse all õigusruumi, rahvuslikku identiteeti toetavat eesti keele mainet ja eestikeele kasutamist kogu ühiskonnas, sh õppekeelena; keeletaristu arendamise all eesti keele omapära hoidvat keelekorraldust, kasutajasõbraliku keeletehnoloogia arendamist, oskuskeele- ja sõnaraamatutööd ning keele uurimist; keeleõppe all tõhusat ja mitmekesist keeleõpet, mis toetab eesti keele õpetamist emakeele ja võõrkeelena ning loob soodsad tingimused mitmekeelsuse arendamiseks ja kultuuride mõistmiseks.

Keelepoliitika planeerimine, elluviimine ja seiramine on Haridus- ja Teadusministeeriumi põhimääruslik ülesanne⁸. Kuna keel hõlmab kõiki eluvaldkondi ning on vahend erinevate eesmärkide saavutamiseks, panustab keele arendamise ja kasutamise teenuste, keeleõppe pakkumise ja terminiloomega nii riigi avalik, era- kui ka kolmas sektor. Eesti riigis tuleb eesti keelt väärtustada kõikide valdkonnapoliitikate kujundamisel ja elluviimisel.

Arengukava pealkiri „Keel loob väärtust“ avab arengukava keelekasutaja vaatepunktist. Iga keel on väärtus, mille oskamine ja tundmine loob keelekasutaja jaoks väärtust näiteks keelelise kuuluvustunde looja, tugevdaja ja hoidjana, rahvusliku ja ajaloolise mõtte talletajana,

¹ Eesti inimarengu aruandest (2017) kasutusele võetud mõiste. *Hargmaine Eesti* – tänapäeva Eesti on hargmaine: omavahel tihedas suhtluses olevad kogukonnad, ettevõtted ja inimesed asuvad nii Eestis kui ka välismaal.

² Eesti keele arengukava 2011–2017“ elluviimise vahearuanne (2015) <http://ekn.hm.ee/system/files/Eesti+keele+arengukava+2011-2017+elluviimise+vahearuanne+2013-2014.pdf>

³ Eesti keelseisundi uuring (2017) https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne_2017.pdf

⁴ Keelehoiakute uuring (2017) <https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne.pdf>

⁵ „Eesti võõrkeelte strateegia 2009–2017 täitmise lõpparuanne“, https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_voorekelte_strateegia_2009-2017_lopparuanne.pdf

⁶ Kaldur, K jt (2017) “Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017. Uuringu aruanne”, <https://www.kul.rik.ee/sites/kulminn/files/eim2017.pdf>

⁷ Keeletaristu on keele arengu ja heaoluks vajalik süsteem: keelekorraldus, keele normimine (nt õigekeelsussõnaraamat, ortograafiaareeglistik, normatiivne grammatika, oskussõnavara, nimekorraldus, keele moderniseerimine/keeleuendus), suulise keele kodifitseerimine, keeletehnoloogiline tugi, keelehooldesüsteem, oskuskeele ja sõnaraamatute arendamine, keeleõppematerjalid, keelerakendused, keelekorpused jm.

⁸ Vabariigi Valitsuse seadus § 58 lg 1.

kultuurielamuste pakkujana, töö- või suhtlemisvahendina oma eesmärkide saavutamisel kas Eestis või välismaal. Eesti keel loob väärtust ka osana maailma keelelisest kultuuripärandist.

Rahvusvaheliselt mõõdetakse keelte elujõudu enamasti ohustatud keelte kontekstis. UNESCO soovitab⁹ sealjuures juhinduda üheksast näitajast:

- keele edasi andmine järgmisele põlvkonnale;
- keele kõnelejate koguarv;
- keele kõnelejate osakaal elanike koguarvust;
- keelekasutusvaldkondade püsimine;
- keele kohandumine uute valdkondade ja meediaga;
- võimalused keelealase hariduse ja kirjaoskuse arendamiseks;
- riigiasutuste ja institutsioonide toetavad hoiakud ja poliitika, sh keele ametlik staatus ja kasutus;
- kogukonna liikmete suhtumine oma keelesse;
- keelekasutuse vormid ja kvaliteet.

Eesti keel ei ole loetletud näitajate poolest ohustatud keel. Eesti keel kuulub kõnelejate arvult maailma 400 suurima keele hulka¹⁰, on 200 riigikeele seas, 50 kõrghariduskeele seas, 30 keeletehnoloogiaga keele seas ja 24 Euroopa Liidu ametliku keele seas. Ometi on üleilmastuvas maailmas õigustatud mure eesti keele kestmise pärast.

Eesti keele elujõu hoidmisel on kõige suurem mõju emakeelena kõnelejate motivatsioonil eesti keelt hoida ja seda oma lastele edasi anda. Emakeelena kõnelejad loovad oma keele staatuse ja maine ise – keelt kasutades ja arendades, rahvuslikku identiteeti edendades ning kultuurimälu talletades. Eesti keele elujõudu mõjutavad ka eesti keelt kodukeelena mitte rääkivate elanike soov ja võimalused eesti keelt õppida ja kasutada ning Eestis elavate ja Eestisse elama asuvate teisest kultuuriruumist pärit inimeste motivatsioon eesti keelt õppida ja kasutada.

1.1. Rahvastikuprotsessid

Eesti sõltub maailmas toimuvatest demograafilistest, keskkonnavaldest, majanduslikest, tehnoloogilistest ja geopoliitilistest muutustest, Euroopa Liidus tehtavatest valikutest ning kolmandate riikide mõjust. Eestit ning laiemalt kogu Euroopat iseloomustab rahvastiku vananemine, vähenemine¹¹ ja ränne, mis on praegu mõjukam kui eales varem lähiajaloo¹².

2015. aasta lõpus elas Eestis 1,3 miljonit inimest¹³. Eesti rahvastikust 69% on eesti rahvusest, 25% vene rahvusest ja 5% muudest rahvustest (peamiselt ukrainlased, valgevenelased, soomlased).¹⁴ 2011. aasta rahvaloenduse andmetel räägiti Eestis emakeelena 157 keelt.

⁹ UNESCO Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages (2003) Language Vitality and Endangerment <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001836/183699E.pdf>, lk 7.

¹⁰ Ethnologue (2017), <https://www.ethnologue.com/language/est>

¹¹ Tööjõuvajaduse seire- ja prognoosisüsteem OSKA, <http://oska.kutsekoda.ee/wp-content/uploads/2016/04/Tulevikutrendid-1.pdf>

¹² Puur, A, Ränne ja rahvastikumuutused Eestis ning Euroopas (2017), <https://inimareng.ee/ranne-ja-rahvastiku-muutused-estis-ning-euroopas/>

¹³ Kumer-Haukanõmm, K, Telve, K. (2017) Eestlased maailmas. Eesti inimarengu aruanne. https://inimareng.ee/static_assets/pdf/EIA%202016%E2%80%939317%202.1.%20Eestlased%20maailmas.pdf

¹⁴ Tammur, A (2017) Statistikaamet. Kui palju räägitakse Eestis eesti keelt? <https://blog.stat.ee/2017/03/13/kui-palju-raagitakse-estis-estis-keelt/>

Eesti keelt emakeelena rääkivaid inimesi elas 2016. aasta alguses Eestis 883 707, mis moodustab 68% kõigist Eesti elanikest, kelle emakeel on teada.¹⁵ Vanuse järgi räägib eesti keelt emakeelena keskmisest rohkem kuni 30-aastaste põlvkond. Kõige rohkem ehk üle kolmandiku on vene emakeelega inimesi 50–70-aastaste hulgas.¹⁶

2016. aastal elas eesti keelt emakeelena rääkivaid inimesi arvuliselt enim Harjumaal, kuid nende osakaal oli 59% kogu maakonna rahvastikust. Ida-Virumaal rääkis eesti keelt emakeelena 16% rahvastikust. Ülejäänud Eesti maakondades on eesti keelt emakeelena kõnelejad enamuses ning muu emakeelega inimesi alla viiendiku. Linnades on eesti keelt emakeelena rääkijate osatähtsus väiksem, maapiirkondades suurem¹⁷. Maapiirkondades kasutatakse ka eesti keele piirkondlikke erikujusid.

Eesti keele erikujud ehk murded rikastavad eesti keelt ja kuuluvad Eesti kultuuripärandisse. 2011. aasta rahvaloenduse andmetel väitis end mõnda murret oskavat 15,4% eesti keelt emakeelena kõnelejatest.

Eesti viipekeel on iseseisev keel ning viibeldud eesti keel on eesti keele esinemiskuju. 2011. aasta rahvaloenduse andmetel on emakeelena viiplejaid Eestis 147, kurte eesti viipekeele kasutajaid on umbes 1500¹⁸.

Lisaks kodumaal elavatele eestlastele elab maailmas veel hinnanguliselt 150 000–200 000 eestlast¹⁹. Eestis sündinuid elab arvuliselt enim Soomes, Rootsis, Saksamaal ja Suurbritannias²⁰. Viimase kümnendi jooksul on välismaale siirdunute seas palju noori ja lapsi, mistõttu suureneb vajadus eesti keele ja eestikeelse õppe järele väljaspool Eestit.

Tagasiränne Eestisse on viimastel aastatel toimunud peamiselt Soomest, Iirimaa, Suurbritanniast, Venemaalt ja teistest SRÜ riikidest. Eesti kui üks viimase 25 aasta suurima heaolu kasvuga riike Euroopas on atraktiivsemaks muutumas ka sisserändajatele²¹. Sisserändariikidest olulisemad on Soome ja Venemaa, neile järgneb Ukraina²². Venekeelsed sisserändajad lõimuvad kergemini kohaliku venekeelse kogukonnaga. 2016/17. õppeaastal 4.–9. klassidesse õppima asunud uusimmigrandid moodustasid 0,35% kõigist 4.–9.-klasside õpilastest.²³ Neist 50% asus õppima eesti keeles, 29% vene keeles, 18% inglise keeles ning ülejäänud soome keeles. Sisseränne toob Eesti üldhariduskoolidesse üha mitmekesisema ja mitmekeelse õpilaskonna, kellel ei pruugi olla varasemat keeleõppe kogemust või võib puududa teistega ühine keel.²⁴ Nii sisserände kui ka tagasipöördumise puhul tuleb soosida kaasamist Eesti ühiskonda ja haridussüsteemi, ühiste sotsiaalvõrgustike, meedia- ja aruteluväljade tekkimist ning sujuvat sisenemist tööturule.

¹⁵ Tammur, A (2017) Statistikaamet. Kui palju räägitakse Eestis eesti keelt? <https://blog.stat.ee/2017/03/13/kui-palju-raagitakse-eestis-eesti-keelt/>

¹⁶ Tammur, A (2017) Statistikaamet. Kui palju räägitakse Eestis eesti keelt? <https://blog.stat.ee/2017/03/13/kui-palju-raagitakse-eestis-eesti-keelt/>

¹⁷ samas

¹⁸ Vt Hollmann, L (2010) „Basic color terms in Estonian Sign Language“, doktoritöö, http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/14769/hollman_liivi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

¹⁹ Kumer-Haukanõmm, K, Telve, K (2017) Eestlased maailmas. Eesti inimarengu aruanne.

https://inimareng.ee/static_assets/pdf/EIA%202016%E2%80%9317%202.1.%20Eestlased%20maailmas.pdf

²⁰ Tõnurist, Anu (2015) Eesti kodakondsuse ja päritoluga inimesed Euroopas.

<https://blog.stat.ee/2015/02/18/eesti-kodakondsuse-ja-paritoluga-inimesed-euroopas/>

²¹ Eesti inimarengu aruanne 2016/2017. Eesti rändeajastul (2017) <http://www.inimareng.ee/>.

²² Rahvuskaslaste programmi mõju-uuring (2015) https://www.hm.ee/sites/default/files/rkp_moju-uuring_lopparuanne.pdf

²³ Haridus- ja Teadusministeerium. Statistika

²⁴ https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/keeleseisundi_uuringuaruanne_loplik.pdf, lk 105.

Eesti keelt emakeelena kõnelevate inimeste arv väheneb. Taasiseseisvunud Eesti Vabariigi perioodil, alates 1990. aastatest on sündimus Eestis järsult vähenenud, olles viimased 20 aastat keskmiselt umbes kahe kolmandiku tasemel nii II maailmasõja eelse Eesti Vabariigi kui Nõukogude okupatsiooni aegsest sündimusest. Eestlaste arv on 1990. aastaga võrreldes kahanenud 6,3% ning sündimuse järsust langusest lähtuvalt on oluliselt vähenenud laste ja noorte arv – alla 10-aastaseid eestlasi on 2017. aastal veerandi jagu ehk 38 000 vähem kui 1990. aastal. 10–19-aastaseid lapsi ja noori on kolmandiku võrra ehk 48 000 vähem kui 1990. aastal.

Prognooside järgi kahaneb Eestis tööealiste inimeste arv 2025. aastaks umbes 100 000 inimese võrra²⁵. Statistikaameti andmetel ei ole 0–29-aastase elanikkonna koguarv 1923. aastast alates²⁶ olnud nii väike kui 2017. aastal. Eesti keelt emakeelena kõnelejate arvu vähenemisega muutub eesti keele elujõu hoidmisel aina olulisemaks iga emakeelse kõneleja teadlik toetav suhtumine eesti keele edasikandmisesse, eesti keele õpetamine teise keele ja võõrkeelena ning teiste kultuuride esindajate toetav suhtumine eesti keelde ja kultuuri.

2. Eesti keelevaldkond

Peatükis antakse ülevaade eesti keele staatuse, maine ja kasutamise, keeletaristu ning keeleõppe hetkeolukorrast. Peatüki lõpus esitatakse üldine ülevaade Eesti keelevaldkonnast, tuuakse välja erinevates ministeeriumides ja asutustes tehtavad keelealased tegevused.

2.1. Staatuse korraldus

Staatuse korralduse alapeatükis käsitletakse eesti keele staatust, mainet ja kasutamist. Keele staatuse all peetakse silmas keele ametlikku, seadustega määratud positsiooni. Maine all peetakse silmas nii väärtust, mille keelekasutaja keelele annab, väärtustades seda näiteks sümboli või vahendina kui ka keele kasutamist eri kasutusvaldkondades. Keele maine on suhteline ja alati vaadeldav võrdluses teiste keeltega.

Eesti keele staatus. Eesti Vabariigi põhiseadus sätestab, et Eesti Vabariigi riigikeel on eesti keel (§ 6), igaühel on õigus saada eestikeelset õpetust (§ 37), suhelda riigiasutuste ja kohalike omavalitsustega eesti keeles (§ 51) ning riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asjaajamiskeel on eesti keel (§ 52). Põhiseaduse kohaselt on Eesti riigi ülesanne tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine läbi aegade.

Peamine keelt puudutav õigusakt Eestis on keeleseadus koos selle alusel vastu võetud määrustega. Keeleseadus reguleerib eesti keele kui riigikeele kasutust, eesti keele oskuse nõudeid teatud valdkondades ja olukordi, kus võib kasutada riigikeelest erinevaid keeli. Keeleseaduses esitatud üldiseid keelekasutuspõhimõtteid täpsustatakse eri valdkondade seadustes.

Euroopa Liidu õigusest tulenevalt on eesti keel Euroopa Liidu ametlik keel ning selle institutsioonide töökeel, mis annab õiguse kasutada eesti keelt Euroopa Liidu institutsioonidega suhtlemisel ning neis institutsioonides töötamisel.

Haridusasutuste õppekeel on sätestatud Eesti Vabariigi haridusseaduses, koolieelse lasteasutuse seaduses, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses, ülikooliseaduses, rakenduskõrgkooli seaduses ja

²⁵ Lepik, K (2016) Eesti kaotab 100 000 inimest, <https://medium.com/@kristjan.lepik/eesti-kaotab-100-000-inimest-647cbcabd58d#gqztz9kzx> ja Tammur, A, Tiit, E-M, Vähi, M, Tammaru, T, Leetmaa, K (2014) Rahvastikuprognosis aastani 2040. <https://www.slideshare.net/Statistikaamet/alis-tammur-rahvastikuprognosis-aastani-2040>.

²⁶ Varasematest aastatest ei ole vanusgruppide lõikes infot.

kutseõppeasutuse seaduses. Haridusasutuste õppekeel on üks keelekorralduse tõhusamaid vahendeid ning eesti keele kasutamise mõjutajaid.

Alus- ja üldhariduses õppis 2017. aastal kokku 216 736 last, neist eesti õppekeelega õppeasutuses 172 051 õpilast. 20% alus- kui põhihariduses õppureist õppis eesti keelest erineva õppekeelega õppeasutustes. Põhihariduse 29 800 õpilasest 6150 (21%) osaleb keelekümbluses, 2600 (9%) õpib eesti ja üks kolmandik ehk 21 000 (70%) vene õppekeeles²⁷. Aastatel 2005–2017 on kahekordistunud keelekümblusprogrammis osalejate arv ja kahanenud eesti õppekeelega koolis õppivate eesti keelest erineva emakeelega laste arv. Eesti keele kui teise keele õpe põhikoolis ei ole olnud piisavalt tulemuslik, sest u 40 %²⁸ vene emakeelega lastest ei saavuta õppekavas nõutud B1 keeleoskuse taset.

Kutsekeskhariduse vene õppekeelega rühmades toimub suur osa õpet siiani vene keeles (üleminek eestikeelsele õppele tuleb tagada hiljemalt 1. septembriks 2020. aastal). 2017/18. õppeaastal kutsekeskharidusse vene õppekeelega rühmadesse sisseastujatel peab 40% õppest toimuma eesti keeles. Kõik õppeasutused ei ole selle vahe-eesmärgi saavutamisel ühtviisi edukad, raskusi üleminekul eestikeelsele õppele on Ida-Virumaa ja Tallinna kutsekoolides²⁹. Edukamad eesti õppekeelele üleminekul on koolid, kus rakendatakse komplekssemaid meetmeid õpilaste eesti keele oskuse parandamiseks, nt püütakse õpilasi lähetada praktikale ettevõtteisse, kus keelekeskkond toetab eesti keele õpet, rakendatakse tugiõpilasi ja pakutakse täiendavat eesti keele õpet.

Eestis kõrgkoolides õpib enamik eesti keeles gümnaasiumihariduse omandanutest eesti keeles. 2016/17. õppeaastal sisse astunud esimese astme tudengitest, kes on Eestis keskhariduse omandanud, õppis EHISe andmetel 2016/17. õppeaastal 96,2% eesti keeles. Magistriõppesse sisse astunud tudengitest, kes on Eestis keskhariduse omandanud, õppis eesti keeles 88%. Kokku asus 94,3% sisse astunud tudengitest õppima eesti keeles (sh on eesti keeles õppimisena arvestatud doktoriõppe kakskeelsed õppekavad)³⁰. Võõrkeelsete õppekavade hulk ülikoolides on aasta-aastalt kasvanud ning see on olnud oluline kõrghariduse rahvusvahelistumise seisukohalt. Eesti keele jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb kõrgkoolides eestikeelse õppe osakaalu pidevalt hinnata ning vajadusel reguleerida, et säiliks mõistlik tasakaal eestikeelse ja võõrkeelse õppe vahel.

Eesti keele maine. Eesti keel on eestlaste jaoks rahvusidentiteedi keskne tunnus. Keele edasi kandmine eeldab keele kasutamist nii avalikus suhtluses, kõikidel haridustasemetel, elukestvas õppes ja huvitegevuses, meedias, poliitikas, ettevõtluses ja majanduses, kultuuri- ja loometegevuses kui ka avalikus ruumis ja igapäevaelus. Eesti keele maine on valdavalt kõrge kõikides peamistes keelekasutusvaldkondades³¹. Eesti emakeelega elanikest peab küsitluse põhjal eesti keelt oluliseks 85,4% ja muu kodukeelega elanikest 22%³². Eesti keele maine on nõrgem pealinnas Tallinnas ja Ida-Virumaal, kus puudub keelt õppima ja kasutama motiveeriv

²⁷ HTM (EHIS 2017)

²⁸ Põhikooli B1-keeleoskustaseme eesti keele kui teise keele eksam, sihttase 90%

²⁹ Kutsekeskharidusõppesse astuvad vene õppekeelega põhikoolidest õpilased, kelle kõigi ainete keskmine hinne põhikooli lõpetades on viimastel aastatel 3,6. Samas eesti keele teise keelena keskmine hinne on neil õpilastel isegi madalam – 3,3 (EHIS 2017).

³⁰ 35% lõpetajatest piirdub keskharidusega (sh 25% gümnaasiumi lõpetajatest) ja 15% lõpetajate kohta andmed puuduvad, st nad ei ole ei tööturul ega õpi Eestis (4-5 a peale keskhariduse omandamist). Pärast gümnaasiumi lõpetamist samal aastal kõrghariduses jätkajate arv on väiksem kui 10 aastat tagasi. Praegu ei ole selget ülevaadet, kas Eesti andekad noored eelistavad eestikeelset kodumaist õpet, õpivad Eestis inglise keeles või suunduvad pigem välismaale.

³¹ Keelehoiakute uuring (2017) <https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne.pdf>

³² Keelehoiakute uuring (2017) <https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne.pdf>

keelekeskkond³³ ning paljude avaliku sektori töötajate keeleoskus ei vasta seadusega kehtestatud nõuetele³⁴.

Eesti keele staatuse kindlustamine ja maine hoidmine on kogu riigi ja selle elanike vastutus, et kindlustada eesti keele säilimine läbi aegade.

Võõrkeeled. Võõrkeel on eestimaalaste jaoks oluline teistest rahvustest inimestega suhtlemise vahend nii kodu- kui ka välismaal. Tänapäevane Eesti on mitmekeelne ühiskonna tasandil, kuid üksikisikute tasandil ei täida me Euroopa Liidu soovituslikku eesmärki, mille kohaselt peaksid inimesed oskama lisaks emakeelele veel kahte võõrkeelt. Elanikkonna erinevad vanusegrupid valdavad ja kasutavad peamiselt kas vene keelt (vanemad elanikud) või inglise keelt (nooremad elanikud). Uuringu „Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017“³⁵ kohaselt oskavad veidi vähem kui pooled eestlased vene keelt aktiivselt, umbes sama paljud passiivselt ning 5% üldse mitte. Inglise keel on eesti ja vene keele kõrval Eestis kasutatavuselt kolmandal kohal: aktiivseid oskajaid on eestlaste seas 37% ja mitteoskajaid ligikaudu veerand; teistest rahvustest elanike inglise keele oskus on väiksem. Eesti rahvusvähemustele on loodud võimalused oma emakeele hoidmiseks.

Inglise keelel kui peamiselt rahvusvahelise suhtluse keelel on Eestis kõrge maine ning rahvusvahelistumisest tingituna on suurenenud inglise keele kasutamise maht teatud valdkondades nagu äriandus, infotehnoloogia, sotsiaalmeedia, meelelahutus ja kõrgharidus. Ehkki inglise keele hea valdamine panustab inimeste konkurentsivõimesse, tuleb silmas pidada, et ükskõik millise valdkonna kaotus ohustab tõsiselt eesti keele elujõudu. Keelehoiakute uuringu³⁶ põhjal on Eesti elanike seisukoht, et lisaks inglise keelele peaks õppima ka muid keeli. Eestis on jätkuvalt vajadus saksa, prantsuse ja teiste Euroopa keelte, sh skandinaavia keelte oskajate järele, kasvab ka huvi seni vähem õpitud keelte (nt hiina keel) vastu.

2.2. Keeletaristu arendamine

Alapeatükis antakse ülevaade Eesti keeletaristust: keelekorraldusest ja keelehooldesüsteemist, keeletehnoloogiast, oskuskeele arendamisest, sõnaraamatutööst ning eesti keele uurimisest.

Eesti kui avatud demokraatliku ühiskonna **keelekorraldus (sh nimekorraldus) ja hoole** on olemuselt kirjeldav, soovitatav, nõuandev ja keelekasutajat kaasav ning annab inimestele võimaluse oma keelekasutust teadlikult korrastada ja rikastada. Eesti kirjakeelel on kehtestatud **keelenorm** ehk õigekirjutuslike, grammatiliste ja sõnavaraliste normingute ja soovitude süsteem, mis aitab tagada ametliku keelekasutuse ühtlust ja selgust ning soodustab keelekasutuse hea tava rakendamist avalikus keelekasutuses. Kirjakeele norm on määratud Eesti Keele Instituudi uusima õigekeelsussõnaraamatuga³⁷, Emakeele Seltsi keeletoimkonna otsustega ning keeletoimkonnas heaks kiidetud ortograafiareeglistiku, normatiivse käsiraamatu ja grammatikaga. Keelekasutuse hea tava vajab sõnastamist.

Sotsiaalvõrgustikes levinud reeglivaba keelekasutus mõjutab eneseväljendust ka normkeele kasutamist eeldavates olukondades, mistõttu on eriti oluliseks muutunud situatsioonile kohase

³³ Eesti keeleseisund (2017) https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne_2017.pdf

³⁴ Keeleinspektsiooni ettekirjutused <http://www.keeleinsp.ee/?menu=30>

³⁵ Kaldur, K jt (2017) “Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017. Uuringu aruanne”, <https://www.kul.rik.ee/sites/kulminn/files/eim2017.pdf>

³⁶ Keelehoiakute uuring. Küsitlus 15–74-aastaste elanike seas (2017) <https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne.pdf>

³⁷ Uusim õigekeelsussõnaraamat on ilmunud 2013. aastal, järgmine ilmub 2018. aastal.

eneseväljendusoskuse pidev arendamine. Keelekorraldusallikad, keelenõuanne ja keelehooldekoolitused pakuvad abi tekstide koostamisel, toimetamisel ja tõlkimisel. Eesti keele alal antakse tasuta keelenõu nii veebikeskkonnas kui ka telefoni teel³⁸.

Keelekorraldusega tegeletakse Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsusalas, kohanimeseaduse alusel tehakse kohanimekorralduse valdkonnas koostööd Rahandusministeeriumiga.

Keeletehnoloogia olemasolu peetakse arenenud keele tunnuseks ja kirjakeele säilitamise põhieelduseks. Keeletehnoloogia koosneb keeleressurssidest, tehnoloogilistest lahendustest ja rakendustest, mis teenivad ühiskonda tavakasutajast tippspetsialistini. Keelerakenduste funktsionaalsusel ja kasutusmugavusel on tugev mõju erinevas eas ja erineva haridus- ning kultuuritaustaga keelekasutajate keelelisele käitumisele. Keeletehnoloogia on üheks vajalikuks komponendiks IT-süsteemides, mis vajavad järjest enam loomuliku keele töötlust. Praegust Eesti keeletehnoloogia taset peavad heaks nii Eesti keeleseisundi uuring kui ka META-NETi raport „Eesti keel digiajastul“³⁹. Eesti keeletehnoloogia peamised väljakutsed on seotud kõnetuvastuse, masintõlke ning kõnesünteesi arendamisega. On oluline, et riik võtaks eestvedaja rolli keeletehnoloogia tulemuste kasutamise propageerimisel kõikides eluvaldkondades. Rakenduste väljatöötamist ja kasutuselevõttu raskendavad väike turg ja kõrge hind.

Keeletehnoloogia arendamisse ja rakenduste kasutusele võtmiseks vajalike tingimuste loomisesse panustavad enim Haridus- ja Teadusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Tänapäevane **omakeelne oskussõnavara** on oluline igas valdkonnas, kuid erakordselt tähtis eesti akadeemilise keele arendamiseks ja püsimiseks. Oskussõnavara läbimõeldud kohandamine on tegelik võimalus keelemuutusi juhtida, ilma et teatud erialad ja valdkonnad täielikult ingliskeelsetuksid⁴⁰. Oma valdkonna eestikeelseid termineid vajavad kõik ministeeriumid ning nende hallatavad valdkonnad, k.a veebipõhine suhtlus, teaduspublikatsioonid ja eestikeelne e-riik. Välja on arendatud keskne riiklikult oluline mitmekeelne terminibaas Esterm, mis koondab tõlketööks ja tekstide koostamiseks vajalikke termineid enam kui 50 valdkonnast, kuid Estermi keskkond vajab moderniseerimist ja sisu järjepidevat ajakohastamist. Kaitseministeeriumiga koostöös on arendatud sõjanduse ning julgeoleku- ja kaitsepoliitika terminoloogiat hõlmavat terminibaasi Militerm, Euroopa Liidu institutsioonides korrastatakse ja täiendatakse tõlkepõhist terminibaasi IATE⁴¹. Terminitööga on Eestis tegelenud mitukümmend vabatahtlikku töörühma, kelle koostatud väikesed terminibaasid on avalikult ja tasuta kättesaadavad⁴². Paljudest eraldiseisvatest andmebaasidest on termineid keeruline leida, mistõttu tuleb koondada terminid ühtsesse andmebaasi. Vaja on luua ka ühtne terminihalduskeskkond ning selle juurde kutsuda erialaekspertid, kaasata erinevad ministeeriumid ja Euroopa Liidu institutsioonide töötajad, koostada tänapäevase terminitöö aluseks olevad erialakeelekorpused. Terminitöörühmad vajavad senisest enam koolitusi ja juhendamist. Lahendamata on keelekorpusete ja terminibaaside õiguslikud küsimused.

³⁸ e-keelenõu. <http://kn.eki.ee/>

³⁹ Liin, Krista jt, Eesti keel digiajastul, <http://www.meta-net.eu/whitepapers/e-book/estonian.pdf>

⁴⁰ https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/keeleseisundi_uuringuaruanne_loplik.pdf, lk 104.

⁴¹ *Inter-Active Terminology for Europe*;

<http://iate.europa.eu/SearchByQueryLoad.do;jsessionid=4VbD5aieEW4X-dZHdVyuopRQK8KIZeZzL5FzBGXaCgNEWBJcgK5!1953531442?method=load>

⁴² Eestikeelse terminoloogia programmi 2013-2017 kodulehelt www.terminoloogia.ee

Terminoloogiasse on enim panustanud Haridus- ja Teadusministeerium, Kaitseministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning vähesemal määral ka teised ministeeriumid oma haldusala terminite korrastamisega.

Sõnaraamatutöö põhineb sõnavara ja sõnade tähendusvõrgustiku uurimisel ning töö suure tekstimassiividega. Kõik valminud sõnaraamatud ja andmebaasid, sõnastikusüsteem ning kasutajaliidesed nõuavad pidevat uuendamist ja arendamist, vaja on ühtset sõnaraamatu tegemise platvormi ja tööriista. Tõlkesõnaraamatute tegemist raskendab erinevate keelte paralleelsete keelekorpusete vähesus või puudumine, erilist tähelepanu tuleb pöörata kaasaegsete digitaalsete sõnaraamatute (keskkondade) loomisele. Sõnaraamatutöö toimub tihedas koostöös Euroopa e-leksikograafidega.

Keel muutub ja areneb, keelekasutus mitmekesistub ja avaldub üha uutes vormides, eriti virtuaalses keskkonnas, mistõttu on **eesti keele uurimisel ja teaduslikul kirjeldatusel** eesti keele maine hoidmisel ja keele arengu suunamisel oluline roll. Eesti keel on valmivas tervikkäsitluste sarjas ning nende alusel koostatavas eesti keele grammatikas põhjalikult kirjeldatud ning rahvusvahelises võrdluses kõrgel tasemel. Eesti keele uurimises on toimunud paradigma muutus: suurenenud on andmepõhisus, keeletehnoloogia ning digitaalsete keeleressursside kasutamine ja loomine. Lahendamist vajavad andmekaitse ja avatud andmete kasutamisega seotud küsimused.

Eesti keele uurimist toetab Haridus- ja Teadusministeerium teaduse rahastamise põhiinstrumentide ja rahvusteaduste lisarahastusega.

2.3. Keeleõpe

Alapeatükis antakse keeleõppe ülevaade neljas alamvaldkonnas: eesti keel emakeelena, eesti keel teise keelena, eesti keel välismaal ja võõrkeeled Eestis. Erinevate sihtgruppide keeleõpe toimub eri ministeeriumide haldusalas.

Keelte õpetamise puhul on Eestis ühiseks probleemiks keeleõpetajate kvaliteet ja kasiin juurdekasv⁴³, mis on loonud surve võtta tööle erialase kvalifikatsioonita inimesi või alles kutset omandavaid üliõpilasi. Eestis ei ole veel levinud arusaam, et iga õpetaja, kes õpetab eesti keeles, on keeleõpetaja, sõltumata õpetatavast aineist. Suhtluspädevuse⁴⁴ kui üldpädevuse rakendamine vajab arendamist. Täiendamist vajavad ka õpetajate oskused erinevas vanuses, erineva kultuuri- ja haridustaustaga õpilaste õpetamiseks. Rahvusvaheline täiskasvanute oskuste uuring PIAAC toob välja äsja õpetajakoolituse lõpetanute nõrga funktsionaalse lugemisoskuse nii võrdluses

⁴³ Eesti õpetajaskonna vananemisele on mh viidatud TALIS 2013 uuringus (https://www.hm.ee/sites/default/files/talis2013_eesti_raport.pdf). Noorte vähesele huvile õpetajaameti vastu viidatakse nt „Eesti keele arengukava 2011–2017 elluviimise vahearuanes“ (https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_keeles_arendukava_2011-2017_elluviimise_vahearuanne_2013-2014.pdf, vt lk 31) ja uuringus „Eesti keeleseisund“ (https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne_2017.pdf), kus osutatakse ka puudustele õpetajate ettevalmistuses. „Haridus- ja Teadusministeeriumi aasta-analüüs 2017“ (https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/htmaastaanaluu2017_kokkuvote.pdf) toob välja, et konkursi õpetajakoolituse õppekavadele on liiga madal ning õpetajaamet ei ole piisavalt atraktiivne. Õpetajate vanuselise koosseisu muutmise ning suurema konkursi õpetajakoolituse õppekohtadele on sihiks seadnud ka „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“ programm „Pädevad ja motiveeritud õpetajad ning haridusasutuste juhid 2015–2018“ (https://www.hm.ee/sites/default/files/ministri_kaskkiri_padevad_ja_motiveeritud_opetajad_ning_haridusasutuste_juhid.pdf).

⁴⁴ Suhtluspädevus – oskus kasutada keeleteadmisi (hääldus, grammatika, sõnavara) eesmärgipäraselt nii suuliste ja kirjalike tekstide mõistmiseks (kuulamis, ja lugemisoskus) kui ka koostamiseks (rääkimis- ja kirjutamisoskus) võttes arvesse konteksti ja suhtluspartnereid. Keeleoskuse mõõtmine Hausenberg jt 2004, lk 8

teiste riikide kui ka teiste valdkondade lõpetanutega. OECD riikide võrdluses on Eesti õpetajate funktsionaalne lugemisoskus keskmine⁴⁵.

Eesti keel kui emakeel. Üldharidussüsteemis reguleerivad keeleõpet alus- ja põhihariduse ning gümnaasiumi riiklikud õppekavad. Eestis elavad lapsed õpivad ühtse riikliku õppekava alusel. Haridusasutuste õppekeeleks on seadustega⁴⁶ kinnitatud eesti keel, erandina võib õppekeeleks olla ka mõni muu keel. Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava järgi algab eesti keele kui emakeele õpe kolmandast eluaastast ja peab andma lapsele oskused igapäevases suhtlemises toimetulekuks. Põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade järgi on eesti keel põhikoolis ja gümnaasiumis (ka kutsekeskhariduse tasemel) kohustuslik õppeaine.

PISA 2015 uuring paigutas Eesti õpilaste funktsionaalse lugemisoskuse Euroopa riikide seas Soome ja Iirimaa järel 3. kohale, maailmas 6. kohale, ehkki osutas lugemisoskuse taseme erinevustele soo (tüdrukute tulemused olid paremad kui poistel) ja piirkonna (linnas elavate õpilaste tulemused olid paremad kui maal elavatel õpilastel) põhjal⁴⁷.

Eesti keele kui emakeele õppe maht, sisu ja väljundid kutsekeskhariduses on määratud kutseõppe riiklike õppekavade üldõpingute mooduliga „Keel ja kirjandus“, lisaks on samas mahus eesti keele ja kirjanduse õpinguid lõimitud eriala põhiõpingute moodulitesse. Vabariigi Valitsuse tegevuskava (2015–2019) kohaselt laiendab Haridus- ja Teadusministeerium e-õppe võimalusi keskhariduse tasemel, sh keele ja kirjanduse valdkonnas.

Kõrghariduses on üliõpilaste arvu vähenedes viimase 10 aastaga eestikeelsetel õppekavadel õppijate osakaal tõusnud 77%-st 82%-ni⁴⁸. Magistritasemel õppis Eestis 2016. aastal 18% kõigist üliõpilastest ingliskeelsetel õppekavadel, neist omakorda 65% moodustasid välisüliõpilased. 10 aasta jooksul on ingliskeelsetel õppekavadel õppijate (sh välisüliõpilaste) osakaal tervikuna tõusnud 1%-lt 10%-ni. Doktoriope on 2016/2017. õppeaastal valdavalt registreeritud eesti- ja ingliskeelsena. Eesti kõrgkoolides pakutavas õppes ei ole kehtestatud ingliskeelse õppe optimaalse osakaalu piiri.⁴⁹

Eesti keele õpetamiseks on aastate vältel välja antud hulgaliselt õppevara, kuid süsteemset e-õppevara eesti keele kui emakeele õpetamiseks pole loodud. Teiste ainete eestikeelse õppevara analüüsi tulemused on toonud välja õppetekstide keelelise keerukuse, mis raskendab mõistmist⁵⁰. Kõrgkoolide jaoks eestikeelse õppevara koostamist on riiklike programmide abil süstemaatiliselt toetatud.

Keeleoskust tõstvaid täienduskoolitusi ning korrektse eesti emakeele õpet ametnikele, haridustöötajatele ning avalikule sektorile toetatakse riiklikult, kuid valdavalt tegelevad selle koolitusharuga erasektor ning kõrgkoolid.

Eesti keele õppe kvaliteeti hariduses ning haridustöötajate eesti keele oskuse arendamist suunab Haridus- ja Teadusministeerium.

⁴⁵ Valk, A, Silm, G (2015) Haridus ja oskused, Haridus- ja Teadusministeerium.

https://www.hm.ee/sites/default/files/piaac6aruanne_haridus_oskused_0.pdf

⁴⁶ Eesti Vabariigi haridusseadus, koolieelse lasteasutuse seadus, põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, kutseõppeasutuse seadus, ülikooliseadus, rakenduskõrgkooli seadus.

⁴⁷ PISA 2015 Eesti tulemused, https://www.hm.ee/sites/default/files/pisa_2015_final_veebivaatamiseks_0.pdf

⁴⁸ Samas õppis 2007/08 õppeaastal umbes 10% kõrghariduse üliõpilastest õppekavadel, mille õppekeelt ei olnud märgitud (HTM).

⁴⁹ Eesti keeleseisund (2017) https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne_2017.pdf

⁵⁰ Lepajõe, K, Tepp, L ja Talsi, K (2012) Loodusteaduste õpikute keelest. Emakeele Seltsi aastaraamat 58, lk 126-147. http://kirj.ee/public/ESA/2012/esa_58-2012-126-147.indd.pdf

Eesti keel teise keelena. Eesti inimarengu aruanne 2016/2017⁵¹ osutab erinevustele eesti ja vene õppekeelega koolide õpiedukuses. Aruande üks põhisõnumeid on, et ühtne Eesti lasteaed ja kool on loimumise käivitajad ja tööturg selle elluviija⁵². Eesti keele kui teise keele õppe tulemuslikkusega on probleeme nii alus- kui ka põhihariduses⁵³. Kuigi vanematel võib olla valmisolek oma lapse suunamiseks eestikeelsesse õppeasutusse, ei ole kõikides Eesti piirkondades seda võimalik teha. Arvestatav hulk õpilasi ei saavuta õppekavas ja eesti keele arengukavas 2011–2017 eesmärgiks seatud eesti keele kui teise keele oskuse taset: kõigist eesti keelest erineva emakeelega põhikoolilõpetajatest saavutab vähemalt B1-keeleoskustaseme 68,7%, kuid vene õppekeelega lõpetajatest⁵⁴ vaid 61%, B2-keeleoskustaseme saavutamist seni riiklikult mõõdetud ei ole. Kutseõppeasutuse õppekaval, kus on eesti keelest erinev õppekeel, on eesti keele õpe kohustuslik kooli õppekavas sätestatud mahus, mis peab tagama eesti keele oskuse tasemel, mis on vajalik omandatud erialal töötamiseks.

Vene õppekeelega põhikooli ja kutsekeskhariduse lõpetajate eesti keele oskus vajab parandamist, et õpilastel oleks võimalik edukalt õpinguid jätkata, tööturule suunduda ning ühiskonnaelus osaleda. Samasugused eeldused ühiskonnas edukaks toimimiseks tuleb tagada ka uussisserändajatele. Takistuseks võib osutada kohase õppevara nappus – eestikeelse kooli õppematerjalid jäävad eesti keelt teise keelena õppijatele liialt keeruliseks, kuid seni pole sellele sihtrühmale loodud õppematerjale piisavalt⁵⁵. Õppematerjalide puudust leevendab digipöörde programmi raames planeeritud õppevara loomine, mille tulemusena võetakse üld- ja kutsehariduses kasutusele kaasaegne ja uuenduslik digitaalne õppevara ja e-teenused⁵⁶.

Laiemalt mõjutavad muu ema- või kodukeelega laste kohanemist ja eesti keele omandamist ümbritsev keelekeskkond, keeleõppemotivatsioon ja -metoodika, suhtumine riigikeelde ja selle kõnelejatesse. Madal keeleoskustase aga piirab edasiõppimisvõimalusi ja töökoha valikut ning on üks oluline põhjus, miks muu kodu- ja emakeelega inimeste keskmine sissetulek jääb Eesti keskmisest madalamaks.

Eesti keele kui teise keele või võõrkeele õppe põhimõtteid haridusasutustes suunab Haridus- ja Teadusministeerium.

Väljaspool haridussüsteemi toimuv eesti keele õpe on toeks neile, kes pole omandanud eestikeelset haridust ning peavad seetõttu teatud ametikohtadele kandideerides täitma keeleseaduse nõudeid. Endiselt on Eestis suur hulk täiskasvanuid, kes hoolimata keelekursuse läbimisest ei ole suutelised või pole motiveeritud tasemeeksami nõutud tasemel sooritama. Täiskasvanute iseseisva keeleõppe toetamiseks on välja arendatud eesti keele kui teise keele või võõrkeele õppe keskkond Keeleklikk⁵⁷ (keeleoskustasemetel 0–A2), mis on keeleõppijatele veebipõhiselt tasuta kättesaadav.

Täiskasvanutele loovad sihtgrupipõhiselt riigikeeleõppe võimalusi mitmed ministeeriumid, kus keeleõpe on üks paljudest tegevustest, mille abil soovitakse saavutada valdkonnas püsitatud

⁵¹ Pöder, K, Lauri, T ja Rahnu, L (2017) Eesti koolisüsteemi väljakutsed: õpiedukuse erinevus erikeelsetes koolides ja sisserändajate koolivalikud, <https://www.inimareng.ee/sisseranne-ja-loimumine/eesti-koolisusteemi-valjakutsed/>

⁵² Tammeraru, T, Kallas, K ja Eamets, R (2017) <https://www.inimareng.ee/pohisonumid-eesti-randeajastul/>

⁵³ Eesti keelseisund (2017) https://www.hm.ee/sites/default/files/aruanne_2017.pdf

⁵⁴ Põhikooli B1-keeleoskustaseme eesti keele kui teise keele eksam, sihttase 90%.

⁵⁵ Metslang, H jt (2013) Kakskeelne õpe vene õppekeelega koolis. Uuringu lõpparuanne, https://www.hm.ee/sites/default/files/lisa_2_uuring_kakskeelne_ope_vene_õppekeelega_koolis_0.pdf

⁵⁶ „Digipöörde programm 2017–2020“, https://www.hm.ee/sites/default/files/2_digipoorde_programmi_2017-2020_celnou_1.pdf

⁵⁷ <https://www.keeleklikk.ee/et/welcome>

laiemaid eesmärke. Nii pakub Kultuuriministeerium kultuurikümbluse osana keeleõpet Eesti vähelõimunud püsielanikele, Siseministeerium viib kohanemisprogrammi raames läbi algtaseme keeleõpet ja uussisserändajate keeleõpet, Sotsiaalministeerium pakub Töötukassa kaudu keeleõpet töötutele ja tõrjutusriskis inimestele, Justiitsministeeriumi haldusalas on kinnipeetavate riigikeele õpe. Täiskasvanute riigikeele õppe teemasid arutatakse ühises riigisisises koostöövõrgustikus⁵⁸, mida juhib Haridus- ja Teadusministeerium.

Eesti keel välismaal. Viimase kümnendi jooksul aset leidnud väljarände käigus on välismaale elama asunud hulgaliselt Eestist pärit inimesi, kelle seas on ka palju noori ja lapsi. Kuna Eestisse tagasipöördumine on viimastel aastatel suurenenud⁵⁹, on oluline tagada välismaal elavatele rahvuskaaslastele ja nende järeltulijatele mitmekesised võimalused eesti keele õppeks, sest emakeeleoskus on üks võtme-eeldusi Eestisse tagasipöördumisel, õpingute jätkamisel Eesti haridussüsteemis ning eesti kultuuriruumis tegutsemisel. Rahvuskaaslastele suunatud õppe peamiseks probleemideks on eesti keele õpetajate leidmine välismaal, õppele ligipääsetavus (enamjaolt asuvad õpetuskohad keskustes) ja eesti keele õppe madal väärtustamine.⁶⁰ Eesti keele õppimine välismaal oleku ajal muudab lapse suhtumist Eestisse positiivselt ning annab tulevikus võimaluse Eestisse õppima, töötama või elama minna.

Väliskõrgkoolides toimuv eesti keele õppe eesmärk on levitada eesti keelt ja kultuuri väljaspool Eestit ning panustada ka Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise eesmärkidesse. On oluline, et suurem hulk välismaal eesti keelt õppivatest üliõpilastest valiks oma edasiõppimis- ja eneseteostuskohaks Eesti.

Väliskõrgkoolides toimuva õppe peamiseks probleemiks on viimastel aastatel olnud mitmete õpetuskohtade otsus vähendada toetust väiksema kõnelejaskonnaga keelte õpetamisele, mis on mõnes kõrgkoolis kaasa toonud eesti keele õppe mahu vähenemise või õppe sulgemise. Kuna tänapäeva keeleõppimise otsused põhinevad järjest rohkem praktilistel kaalutlustel, on oluline jätkata eesti keele õpetamist riikides, kellel on Eestiga tihedad kultuuri- ja majandussuhted.

Väljaspool Eestit korraldatud eesti keele õppe eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium, partneritena on kaasatud Kultuuriministeerium ning Välisministeerium.

Võõrkeelte õpe Eestis. Võõrkeelte, sh eesti keele kui teise keele õpetamisel lähtutakse Euroopa Nõukogu ühtsetest keeleoskustasemetest⁶¹. Samuti vastab võõrkeelte õpetamine üldhariduses Euroopa soovitusel⁶² pakkuda õpilastele lisaks emakeelele vähemalt kahte võõrkeelt, ehkki Euroopa soovitusega võrreldes alustavad lapsed Eestis võõrkeeleõppega liiga hilja.

Alushariduses ei ole võõrkeelte õpe kohustuslik, mistõttu puudub sellest 2017. aastal selge ülevaade ning ka õpetajaid ei valmistata süsteemselt ette alushariduse tasemel võõrkeeli õpetama. Põhihariduses pakuvad koolid A-võõrkeelena inglise, prantsuse, saksa või vene keelt, B-keele valik on jäetud vabaks⁶³. Lisaks võivad õpilased valida täiendavaid võõrkeeli kas C- või D-võõrkeelena või valikainetena. Nende valik on määratletud kooli õppekava tasandil ning

⁵⁸ 2017. aastal on koostöövõrgustikus esindatud Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Kultuuriministeerium, Justiitsministeerium, Töötukassa, Integratsiooni Sihtasutus, SA Innove, Keeleinspeksioon ja Riigikogu.

⁵⁹ <https://www.stat.ee/dokumendid/586015>

⁶⁰ „Rahvuskaaslaste programmi mõju-uuring“ (2015) https://www.hm.ee/sites/default/files/rkp_moju-uuring_lopparuanne.pdf, lk 76, 79, 82, 86.

⁶¹ „Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine“ (2007) https://www.hm.ee/sites/default/files/euroopa_keeletõppe_raamdokument.pdf

⁶² Nn Barcelona eesmärk (2002)

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/71025.pdf

⁶³ Põhikooli riiklik õppekava, <https://www.riigiteataja.ee/akt/120092011009?leiaKehtiv>

põhineb koolide võimalustel ning õpilaste ja lapsevanemate huvidel. Sellisel alusel õpitakse Eestis koolides mitmeid võõrkeeli, sh hispaania, soome ja rootsi keelt. Eesti elanike võõrkeeleoskuse mitmekesistamiseks ja parandamiseks on vaja toetada võõrkeelte tõhusat õpet ning B-võõrkeelena valitavate keelte rohkust, et gümnaasiumi lõpuks jõuaks õpilased iseseisva keelekasutaja tasemele erinevate Eestile vajalike võõrkeeltega. Gümnaasiumi lõpuks peaks õpilane olema omandanud vähemalt ühe võõrkeele B2-keeleoskustasemeni ning teise vähemalt B1-keeleoskustasemeni⁶⁴. Siiski ei saavuta osa õpilasi gümnaasiumiastme lõpuks õppekavas seatud eesmärgi⁶⁵ ja tööandjate silmis ei ole kutseharidusega töötajate võõrkeelteoskus piisav⁶⁶.

Kutsekeskhariduses taotletakse võõrkeeleõppega, et õpilane suhtleb õpitavas võõrkeeles argisuhtluses nii kõnes kui ka kirjas iseseisva keelekasutajana (B1-keeleoskustasemel). Teistes õppeliikides tulenevad võõrkeele oskuse nõuded kutsestandarditest, milles küll pole võõrkeeleoskuse nõuded alati konkreetsete kutsete vajadustest lähtuvalt sõnastatud, piirdudes sageli taseme või keele määratlemisega. Seda puudujääki on osaliselt korvanud kutsestandardite võõrkeele oskuse nõuete täpsustamisega tegelenud projekt.⁶⁷

Keelte õppimise vaba valiku võimalus on muutnud õpitavate keelte proportsioone inglise keele kasuks, kuid endiselt püsib Eestis vajadus teiste Euroopa Liidu enim kõneldavate keelte järele ning samal ajal suureneb huvi seni vähe õpitud, kuid kasvava tähtsusega keelte (nt hiina keel) õppimise vastu. Inglise keel on oluline rahvusvahelise suhtluse vahend ning selle valdamine tagab Eesti elanike konkurentsivõime ja eduka toimimise avatud tööturul.

2.4. Ministeeriumide koostöö keelevaldkonna arendamisel

Keel on arengukavades valdkondade ülene horisontaalne teema ja keelepoliitiliste otsuste tagajärjed ulatuvad kõikjale. Need mõjutavad keele elujõudu ja arendamist, võivad kas süvendada sotsiaalseid probleeme (nt vähene keeleoskus võib viia koolist väljalangevuse või töötuseni⁶⁸)⁶⁹ või lahendada neid (nt võrdsed võimalused hariduses ja tööturul). Keeletegevused on lõimitud Haridus- ja Teadusministeeriumi arengukavadesse ja programmidesse ning ka teiste ministeeriumide valdkondlikesse arengukavadesse. Kuigi teistes arengukavades ja programmides on keeletegevused ja ressursid planeeritud ning suunatud eelkõige laiemate eesmärkide (lõimumine, kohanemine vms) saavutamisele, on need olulised ka keelevaldkonna arengu seisukohast. Teiste arengukavade kaudu elluviidavad keeletegevused, mis panustavad Eesti keelevaldkonna arengukavas sõnastatud eesmärkide saavutamisse, hõlmavad peamiselt hariduse, teaduse, innovatsiooni, lõimumise, noorsootöö, tööturu ja täiskasvanute keeleõppe valdkondi, kuid sisalduvad teatud mahu peaaegu kõikides arengukavades. Sõltuvalt ministeeriumi vastutusvaldkonnast ja arengukava prioriteedist on keelega seotud tegevustel suurem või väiksem kaal.

⁶⁴ Gümnaasiumi riiklik õppekava, <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021?leiaKehtiv>

⁶⁵ Riigieksamite statistika, SA Innove, <http://www.innove.ee/et/riigieksamid/riigieksamite-statistika/riigieksamite-statistika-2016>

⁶⁶ Nestor, M, Nurmela, K (2013) Kutseharidus ja muutuv tööturg. Tööandjate uuringu lõpparuanne, <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2013-Kutseharidus-ja-muutuv-tooturg.pdf>

⁶⁷ Võõrkeelte oskuse kirjelduste parendamine kutsestandardites, <https://www.kutsekoda.ee/et/kutsekoda/projektid/Keeleprojekt>

⁶⁸ http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2017/01/4_tooturg.pdf

⁶⁹ https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/keeleseisundi_uuringuaruanne_loplik.pdf, lk 103.

Haridus- ja Teadusministeeriumil on keelepoliitika osas suunanäitaja roll⁷⁰, kuid kindlasti on vaja jätkata ministeeriumideülest koostööd ja koordineerimist, mis vähendaks killustatust⁷¹ ning suurendaks kõikide osapoolte vastutus- ja omanikutunnet keeleteemade suhtes.

3. Visioon

Eesti keel on põhiseaduslik väärtus ja Eesti mitmekeelse elanikkonna peamine suhtluskeel.

Eesti keel on arenenud ja elujõuline, eesti keelt kasutatakse kõikides eluvaldkondades.

Hea keelteoskus on Eesti elanike võtmepädevus, mis tagab Eesti riigi keelelise võimekuse.

Aastal 2027 on eesti keel kui Eesti põhiseadusega määratud riigikeel seadustega kaitstud ja elujõuline ning pidevalt areneva keeletekeskkonnaga varustatud. Eesti elanikud kasutavad uhkusega eesti keelt, suhtuvad tolerantselt teiste keelte kõnelejatesse, õpivad võõrkeeli. Eesti keel hoiab oma positsiooni ja mainet kõigis vanusegruppides ja eluvaldkondades; on Eesti peamine õppe-, asjaajamis-, teabe- ja töökeel ning põhiline rahvuste vaheline suhtluskeel Eesti territooriumil. Eestis on ühtne keele-, kultuuri-, haridus- ja teaberuum, milles on oma koht ka rahvusvähemuste keeltele ja kultuuridel. Elukestvas õppes on tagatud kvaliteetne eesti keele õpe kõikidele soovijatele. Laienenud on eesti keele kasutamine Euroopa Liidu ametliku keelena; säilinud on välismaal kasvava noore põlvkonna eesti keele oskus. Eesti keel on paindlikult kohanenud teaduse ja tehnoloogia kiire arenguga. Laienenud on erinevate võõrkeelte õpetamine ja oskus.

4. Eesmärgid

Arengukava eesmärkide peatükis nimetatakse arengukava üldeesmärk ning tuuakse välja staatuse korralduse, keeletaristu arendamise ning keeleõppe strateegilised eesmärgid koos olulisemate meetmete lühiülevaatega.

4.1. Üldeesmärk

Eesti elanik tahab, saab ja oskab kasutada eesti keelt kõikides eluvaldkondades ja valdab võõrkeeli.

2011.–2017. aastatel oli eesti keele arengukava eesmärk *tagada eesti keele kui riigikeele toimimine kõikides eluvaldkondades, eesti keele õpetamine, uurimine, arendamine ja kaitse ning sellega eesti keele säilimine läbi aegade.* „Arengukava ellurakendamise tulemusena peab eesti keele seisund 2017. aastal olema niisugune, mis rahuldab kõiki Eesti riigi ja ühiskonna keelekasutusvajadusi, eesti keel peab olema arenguvõimeline ja tunnustatud Eesti elanike ühise suhtluskeelena.“ 2009.–2017. aastatel oli Eesti võõrkeelte strateogia eesmärk *tõsta Eesti elanike motivatsiooni õppida erinevaid keeli, mitmekesistada võõrkeelte õppimise võimalusi õpiviiside, õpikohtade ja keelte valiku osas, parandada keeleõppe kvaliteeti nii formaalses kui ka mitteformaalses hariduses, kindlustada keeleõpetajate koolituse kvaliteeti ja parandada*

⁷⁰ Keelepoliitikat kavandab ning vastavate õigusaktide eelnõusid koostab Vabariigi Valitsuse seaduse § 58 lg 1 kohaselt Haridus- ja Teadusministeerium.

⁷¹ https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/keeleseisundi_uuringuaruanne_loplik.pdf, lk 103.

ühiskonnas keeleõpetajate mainet, luua võimalused keeleoskuse hindamiseks enesehinnangu ja institutsionaalsel tasandil. Keelevaldkonna arengukava üldeesmärk aastateks 2018–2027 jätkab sisuliselt „Eesti keele arengukavas 2011–2017“ ja „Eesti võõrkeelte strateegias 2009–2017“ seatud üldeesmärkide täitmist, kuid on sõnastatud keelekasutaja vaatepunktist.

4.2. Strateegilised eesmärgid

Peatükis tuuakse välja kolm strateegilist eesmärki aastateks 2018–2027. Strateegilised eesmärgid on lahti kirjutatud meetmete kaupa, et tuua esile kõige olulisemad tegevussuunad. Konkreetsed tegevused ja nende eest vastutajad määratakse programmides.

4.2.1. Strateegiline eesmärk 1: Eesti elanikud hoiavad ning väärtustavad eesti keelt.

Strateegiline eesmärk seab sihiks, et Eesti elanik peab eesti keelt oluliseks ja tahab seda kasutada. Kasutamise soov võib tuleneda näiteks sellest, et kasutaja peab eesti keelt omaette väärtuseks, identiteeti ja kuuluvust määravaks tunnuseks või vahendiks oma eesmärgi saavutamisel. Eesti keele kasutamise soov on seotud keele mainega rahvusvahelistuvas maailmas ning Eesti mitmerahvuselise elanikkonna seas. Keele staatust, mainet ja kasutamist saab mõjutada erinevates vastutusvaldkondades tehtavate poliitiliste otsustega. Hariduse keelel on keele kui väärtuse kujundamisel ning keele elujõu hoidmisel määrav tähtsus. Eesti keele õpetamiseks, õppimiseks ja kasutamiseks tuleb riigil seadustega luua vajadus ning tagada motiveerivad võimalused nii Eesti mitmerahvuselisele elanikkonnale, sisserändajatele kui ka väljaspool Eestit elavatele eestlastele ja estofiilidele. Riik saab keele väärtustamisel, arendamisel ja kasutamisel näidata eeskujuga sellega, et kõik ministeeriumid panustavad eesmärgi saavutamisse oma valdkondlike arengukavade ja programmidega, pidades silmas ühiskonnas toimuvat dünaamikat, mitmekeelsust ja mitmekultuurilisust. On oluline rõhutada, et ka keeletaristu ja õppega seotud strateegilised eesmärgid aitavad keele mainet hoida ja keelt kasutada, luues selleks vahendeid ja võimalusi.

Meede 1.1. Riik väärtustab eesti keele ja võõrkeelte oskust ning kasutamist

Riigil on juhtiv roll eesti keele kui põhiseaduse väärtuse hoidmisel ja seetõttu on oluline, et keele mainele, keeletaristule ning keelteoskusele pöörataks tähelepanu teistes valdkondlikes arengukavades. Rahvastiku vähenemine ja rände kasv muudab Eesti riigi ülesande eesti rahvuse, keele ja kultuuri arenguvõimaluste tagamisel järjest keerukamaks ja vastutusrikkamaks. Eesti riik peab kaitsma eesti keelt, hoides seadustega riigikeelele staatust ja täites põhiseadusega võetud kohustust. Eesti keele positsiooni hoidmisse peavad panustama kõik inimesed ja institutsioonid, eriti riiklikud institutsioonid. Siht on, et iga ministeerium seaks oma vastutusvaldkonnas eesti keele hoidmise ja kasutamise eesmärgid, mis aitavad tõsta eesti keele mainet, väärtustada oma haldusalas eesti keelt kui riigikeelt. Avalikkusega suhtlemisel ja dokumentide koostamisel tuleb kasutada normikohast ja selget keelt. Ministeeriumide tuge vajavad terminivõrgustikud, kus korrastatakse ja töötatakse välja valdkonna termineid, et erialateemadel oleks võimalik täpselt ja ühemõtteliselt väljenduda. Ministeeriumidel tuleb toetada oma haldusala ametnike ja teenistujate eesti keele ja võõrkeeleoskuse arendamist, soodustades ja toetades keelekoolitustel ja -kursustel osalemist.

Meede 1.2. Haridusasutuste eestikeelse õppega antakse edasi eesti keelt ja kultuuri ning toetatakse eesti keele kasutamist kõikides eluvaldkondades

Eesmärk on toetada ja tähtsustada eesti keele jätkusuutlikkuse aluseks olevat eestikeelset õpet nii alus-, üld-, kutse- kui ka kõrghariduses. Haridusasutused peavad mitmekeelsete ja -kultuuriliste õpikeskkondadena aitama muu emakeelega õppijatel toime tulla Eesti ühiskonnas.

Suhtluspädevuse kui üldpädevuse arendamine peab olema iga eesti keeles õpetava õpetaja ülesanne. Eestikeelsete õppevahendite, sh e-õppevahendite keelekasutus peab järgima selge keele põhimõtteid⁷² ja arvestama õppijaga.

Kuna kõrghariduses domineeriv keel mõjutab omakorda madalamatel haridusastmetel õppijate suhtumist ja valikuid, toetatakse kõrgkoolides järgmisel kümnendil rahvusvahelistumissuuna kõrval teadlikult eestikeelse kõrghariduse arendamist. Eestikeelse kõrgharidusega väärtustatakse keelt ja soodustatakse eesti keele kasutamist kõikides eluvaldkondades. Eesmärgiks on leida eestikeelse ja ingliskeelse õppe tasakaal kõrghariduses ja hoida seda. Kõrgkoolid peavad tagama kõrghariduse esimesel ja teisel astmel eestikeelse kõrgharidusõppe vähemalt oma vastutusvaldkondades kõigis õppekavarühmades, kus õppekavad on õppimiseks avatud. Võõrkeelsetele doktoritöödele tuleb lisada valdkonna teadusartikli mahus eestikeelne resüme. Kõrgkoolides tuleb luua eestikeelset õppevara, juurutada eesti oskuskeelt.

Meede 1.3. Eesti keele väärtustamisega tõstetakse eesti keele mainet

Eesmärk on tõsta eesti keele mainet erinevates tegevusvaldkondades, sihtrühmades ja piirkondades, teadvustades eesti keele kasutamise, arendamise ja õpetamise olulist mõju keele elujõu hoidmisele. Eesti keele nähtavuse tõstmiseks peavad olema ajakohastatud andmed eesti keele kohta kättesaadavad ka rahvusvahelistes andmebaasides, (seire)keskkondades. Ülesanne on kujundada keelehoiakuid, suurendada keeleteadlikkust, populariseerida hea keele kasutamist, teha Eestis tehtav teadus Eesti ühiskonna liikmetele eesti keeles paremini kättesaadavaks ja nähtavaks. Toetatakse keelega seotud algatusi, tegevusi, keele mainet hoidvaid ja tõstvaid ettevõtmisi, positiivset kaasamist ja koostööd keelevaldkonnas. Eraldi tähelepanu vajavate sihtgruppidega võib esile tuua näiteks õpilased ja noored kui eesti keele ja kultuuriruumi edasikandjad ning Eesti vähelõimunud elanikud. Eesmärgi täitmiseks luuakse võimalused maine- ja tunnustusürituste korraldamiseks, juurutatakse selge keele põhimõtteid avalikus ruumis.

Meede 1.4. Õigusaktide analüüsimise, korrastamise ning keeleseaduse järelevalvega tugevdatakse eesti keele staatust

Eesmärk on tagada eesti keele arengut ja eesti keele kasutamist toetav õigusruum. Jätkatakse regulaarset järelevalvet kehtestatud nõuete täitmise üle kõikides olulistest keeleseadusega hõlmatud keelekasutusvaldkondades, sõnastatakse keelekasutuse hea tava, analüüsitakse õigusakte, tõhustatakse asutuste ja isikute nõustamist keeleseaduse ning teiste keeleoskust ja keelekasutust reguleerivate õigusaktide täitmiseks, parandatakse inimeste teadlikkust keeleõigustest ning tagatakse nende õiguste rakendamine.

4.2.2. Strateegiline eesmärk 2: Eesti keeletaristu on hästi välja arendatud ning kasutajasõbralik

Strateegiline eesmärk seab sihiks, et Eesti elanikele on loodud võimalused kasutada eesti keelt. Tagatakse keelekorraldustöö ja keelenorm, keelehooldeallikate ja keelenõu kättesaadavus, jätkatakse tänapäevaste ja kasutajasõbralike vahendite ja võimaluste loomist keele (sh eesti viipekeele) kasutamiseks, eesti keele keeletehnoloogia arendamist, oskuskeele ja sõnaraamatrakenduste arendamist, tekstikorpuste loomist ja keele uurimist. Keeletaristu arendamise märksõnadeks on uuenduslikkus, kvaliteet, riigisisene ja rahvusvaheline koostöö, kättesaadavus ja kasutusmugavus, et eesti keelel säiliks võime paindlikult kohaneda teaduse ja tehnoloogia kiire arenguga, uute tegevusvaldkondade ja suhtluskanalite esiletõusuga ning muutustega elanikkonna koosseisus. Eesti kui tunnustatud e-riik panustab Eesti keeletaristu

⁷² <http://selgesonum.ee/>

arendamisse erinevate valdkondlike arengukavade ja programmide kaudu, et tagada eesti keele jätkusuutlikkus digiajastul ning arendada eri valdkondade oskuskeelt.

Meede 2.1. Tagatakse tõhus keelekorraldus ning arendatakse keelehooldesüsteemi, et keeleteavitus oleks tõhus, mitmekülgne ja kasutajasõbralik

Eesmärk on hoida eesti riigikeelt arendatud, ühtlustatud, normingute ja soovitustega hõlmatuna, eesti keelelist omapära hoidva, kuid samas keelemuutustega arvestava ning stiililist varieerimist võimaldavana. Eesmärk on muuta keelehooldesüsteem paremini kättesaadavaks, funktsionaalsemaks, erinevates nutiseadmetes kasutatavaks. Keelehooldesüsteem peab võimaldama keeleküsimustele kiiresti vastused leida, olema hästi toimiv ning arvestama peamisi keele avaldumisvorme⁷³. Tagada tuleb senine tasuta keelenõuanne, jätkata keelehooldekoolituste korraldamist, edendada selge keele kasutamist, jätkata ametikeele- ja eurokeelehooldetegevustega, arendada tõlkenõuannet, edendada nimekorraldust.

Meede 2.2. Arendatakse keeletehnoloogiat kasutajasõbralike rakenduste loomiseks

Eesmärk on tõsta olemasolevate tuumiktehnoogiatega kvaliteeti ning võtta neid kasutusele võimalikult paljudes valdkonnades nii era- kui ka avalikus sektoris. Eesti keele keeletehnoloogia põhikomponentide tase peab võimaldama luua lõpptarbija (sh erivajadustega inimeste) jaoks rakendusi, eesti keeletehnoloogia kasutamine peab levima. Eesmärgi täitmiseks tuleb luua ja arendada tuumiktehnooloogiaid ja keeleressursse, võtta keeletehnoloogia kasutusele lahendustes ja keelerakendustes, osaleda rahvusvahelises keeletehnoloogia töös (CLARIN, ELRC jt). Keeletugi peab olema hästi kättesaadav ning vastama kasutaja vajadustele.

Meede 2.3. Korrastatakse, luuakse ja juurutatakse eesti oskuskeelt keele jätkusuutlikkuse tagamiseks

Eesmärk on tänapäevase terminite tegemiseks luua terminoloogiavõrgustik ja arendada välja ühtne terminihalduskeskkond, mis hõlbustab professionaalset terminite tegemist, terminoloogide, ekspertide ja terminikomisjonide koostööd, päringute esitamist ja neile vastamist. Arengukava perioodi jooksul ühendatakse väikesed terminikogud riigi keskse terminibaasiga Esterm. Luuakse terminiarenduseks vajalikud erialakeelekorpused, teadvustatakse laiemalt oskuskeele arendamise olulisust, siseriikliku ja rahvusvahelise koostöö tähtsust, parandatakse terminite kvaliteeti ja terminivara kättesaadavust. Oskuskeelt arendavate töörühmade tegevus peab olema riigi tasandil koordineeritud. Terminite levitamist ja juurutamist tuleb jätkata keskse terminibaasi, eestikeelse õppevara, veebientsüklopeedia(te) ning eestikeelsete populaarteaduslike ja teaduslike artiklite kaudu.

Meede 2.4. Arendatakse ja koostatakse sõnaraamatuid

Eesmärk on sõnaraamatud ajakohastada, muuta käepäraseks ja hästi kättesaadavaks. Eesmärgi täitmiseks arendatakse moodsaid sõnaraamatuid, sh e-sõnaraamatuid, mis infotehnoloogilise tööriistana aitavad kasutajatel otsida eri infot, lahendada eri ülesandeid. Koostatakse uusi ükskeelseid üld-, õppe- ja erisõnaraamatuid, tõlkesõnaraamatuid ning eriilmelisi valdkonnasõnaraamatuid, täiendatakse olemasolevaid, täiendatakse kasutajaliideste funktsionaalsust ning luuakse tänapäevaseid sõnastikusüsteemi. Arendatakse ühtsel semantiliselt andmemudelil põhinevat sõnastikusüsteemi, mis hõlbustab andmete edasiarendusi, andmevahetust ja andmete taaskasutust. Jälgitakse ja registreeritakse perioodiliselt uuendatavate tekstikorpuste põhjal eesti keele sõnavara muutusi.

Meede 2.5. Eesti keele uurimisega luuakse alus arendustele ja õppele

⁷³ Nt normikeel ehk standardkeel, sotsiaalsete rühmade keel, virtuaalsete keskkondade keel.

Eesti keele uurimine on ühiskonna keeleliste protsesside mõistmise, suunamise ning keeletehnoloogiliste vahendite loomise aluseks. Eesmärk on hoida eesti keele uurimise taset, jätkata eesti keele erikujude, viipekeele ja hõimurahvaste keelte ning nende kasutuse uurimist, et keeleteadus suudaks kindlustada rahvusvaheliselt kõrget positsiooni. Keeleteaduslike ja keelekorralduslike uurimuste kõrval on oluline uurida ka ühiskonna keelekäitumist, keelekasutust ja muutusi neis. Eesmärgi saavutamiseks toetatakse interdistsiplinaarsust, rakenduslikkust, tõenduspõhisust, tulemuste kasutamist edasistes uuringutes ning seiratakse keelt järjepidevalt. Tähtis on keelekorpuste ajakohastamine, rahvusvaheliste valdkondlike printsiipide ja uute põhimõtete levik: digitaalsete andmekogude ja tehnoloogiate laiem kasutuselevõtt, keeletehnoloogia vahendite kasutamine keeleuurimises, uute keelekasutusvaldkondade uurimine (sh digitaalne keel), eksperimentaalsus, korpuspõhisus, erinevad meediumid, andmekaitsega seotud küsimuste lahendamine.

4.2.3. Strateegiline eesmärk 3: Kättesaadav ja tõhus õpe toetab eesti keele kasutamist nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Eesti elanikud valdavad võõrkeeli.

Strateegiline eesmärk seab sihiks, et Eesti elanik oskab kasutada eesti keelt ja valdab võõrkeeli.

Keeleõppevõimalused kõigil haridustasemetel ja elukestvas õppes peavad muutma mitmekesisemaks, laiemaks ja kättesaadavamaks, arendada tuleb õppekavasid ja õppija arengut toetavat hindamissüsteemi, koostada sihtrühmale kohast heakeelset õppevara. Kvaliteetse ja järjepideva keeleõppe võimalus tuleb tagada sõltumata õppija elukohast, vanusest või haridustasemest.

Alus- ja üld-, kutse- ja kõrghariduses tuleb toetada mitmekeelsuse arendamist ning tagada, et õppijad omandaksid funktsionaalse keeleoskuse nii eesti keeles kui ka õpitavates võõrkeeltes kõikides osaoskustes, keelerakenduste kasutamise oskused ja tõlkimisoskuse. Nii eesti keele kui ka võõrkeelte õpe peab võimaldama õppijatel (sh HEV-õpilastel ja väljaspool Eestit elavatel lastel) jätkata edukalt haridusteed, olla konkurentsivõimelised tööturul ning edukad ühiskonnas.

Eesmärgi saavutamiseks tuleb arendada keeleõpetajate taseme- ja täiendusõppe süsteemi, suurendada õpetajate järelkasvu ning tagada õppematerjalide kättesaadavus. Oluline on edendada tänapäevaste õpetamismeetodite kasutamist, sh keeleliste erivajadustega ja mitmekeelsete õpilaste õpetamiseks, laiendada õpetajate tasemeõppe järgse erialase enesetäiendamise võimalusi, tõsta teadlikkust keeleoskuse hindamisest, soodustada kollegiaalset koostööd. Tuleb juurutada hoiakut, mille kohaselt iga õpetaja on keeleõpetaja.

Meede 3.1. Toetatakse eesti keele kui emakeele õpet

Eesti keele õpetuse peamiseks eesmärgiks kõikidel haridustasemetel on kujundada teadlikke keelekasutajaid, tagada eesti keele õppe ja kasutamise järjepidevus ning eesti keele oskus Eesti kultuuriruumis toimimiseks. Eesmärgi täitmiseks tagatakse õpetamiseks vajaliku tugisüsteemi olemasolu (õpetajate põhiõpe ja täienduskoolitus, õppematerjalide kättesaadavus), arendatakse ja koostatakse eesti keele õpetamise meetodilisi vahendeid ning eesti keele õppevara erinevatele sihtrühmadele (nt õpilastele, noortele, ametnikele).

Alus- ja üldhariduses peab eesti keele õpetus olema eesmärgipärane, selle saavutamist toetav õppesisu ajakohane ning toetama keele ja kirjanduspädevuse kujunemist alates õigekirjaoskuse omandamisest kuni isikliku arvamuse kujundamise ja väljendamiseni ning kirjandusteose kui kunstiteose tajumiseni. Eesmärgi saavutamiseks arendatakse ainekavasid, õpetuses arvestatakse õppija eripäraga, kasutatakse meetodiliselt mitmekesiseid ja õppimist toetavaid ning kõiki keelelisi osaoskusi järjepidevalt arendavaid õpetamisstrateegiaid.

Üld- ja kutsehariduses töötatakse välja tänapäevase hariduse nõuetele ja riiklikele õppekavadele vastavad digiõppevara komplektid ehk digikogumikud, mida õpetajad saavad kasutada

õppematerjalina (sh e-kursuse läbiviimisel). Õppevara komplekte peavad õpetajad saama soovi korral mugandada või arendada ja õpilased kasutada iseseisva õppe toena või õpitu kordamiseks.

Kõrgkoolide õppekavade akadeemilise eesti keele kursused peavad toetama suulise ja kirjaliku eneseväljendusoskuse arengut, kõrgkoolides tuleb arendada ja juurutada oskuskeelt.

Meede 3.2. Toetatakse eesti keele kui teise keele ja võõrkeele õpet

Eesmärk on eesti keele õppe, eesti keeles õppimise ja mitmekeelsuse toetamise kaudu kujundada eestikeelset kultuuriruumi väärtustav hoiak. Alushariduse tasemel tuleb tulemusliku keeleõppe saavutamiseks alustada eesti keele kui teise keele õppega võimalikult vara, avada senisest rohkem kakskeelseid ja keelekümblusrühmi. Varajane, järjepidev ja tõhus eesti keele kui teise keele õpe peab toetama mitmekeelsuse kujunemist, kodu- või emakeele hoidmist ja eesti keele aktiivset kasutamist. Eesmärk on, et muu ema- või kodukeelega õpilaste eesti keele oskuse tase oleks edasiõppimise võimaluste tagamiseks põhikooli lõpus keeleoskustasemel B2 ja gümnaasiumi lõpus keeleoskustasemel C1.

Kutsehariduses on eesmärgiks üldpädevuste, sh keeleoskuse tulemuslikum omandamine ning kutseõppesse astujate toetamine, jätkatakse õppekeelest erineva koduse keelega õpilaste täiendava eesti keele õppe toetamist. Kutsehariduses peab pakutav ja täiskasvanutele suunatud eesti keele õpe toetama tööülesannete täitmiseks vajaliku keeleoskuse saavutamist.

Eestis elavatel, töötavatel ja õppivatel välismaalastel on õigus ja kohustus õppida eesti keelt. Selleks et kaasata enam välisüliõpilastest kõrgkoolilõpetajaid Eesti tööturule on vaja arendada eesti keele kui teise keele õpet kõrgkoolides⁷⁴. Uussisserändajad peavad läbima keeleõppe ja omandama eesti keele vähemalt tasemel, mis võimaldab igapäevatoimingute ja töökohustustega hakkama saada.

Eesmärgi täitmiseks tuleb mitmekesistada õpetamismeetodeid, laiendada eestikeelse aineõppe kasutamist ja eestikeelse huvihariduse pakkumist, juurutada töökohapõhist eesti keele õpet, soosida kultuurikümblust rahvusvähemustest Eesti elanikele, kes soovivad parandada oma eesti keele oskust ja tunnevad huvi eesti kultuuri vastu. Arendada tuleb eesti keele e-õppevara tänapäevaste ja paindlike keeleõppevõimaluste pakkumiseks, tagada eesti keele kui teise keele õppimise võimalused vaba juurdepääsuga veebipõhistes õppekeskkondades A1–C1-keeleoskustasemel, tänapäevastada õpetajate põhi- ja täiendusõpet.

Meede 3.3: Toetatakse eesti keele õpet välismaal

Eesmärk on jätkata eesti keele õppe laiendamist ja mitmekesistamist (sh Eestist lähetatud õppejõud, e-õpe, keelelaagrid, noortevahetused jm) väljaspool Eestit. Lapsevanemate ja õpilaste seas on oluline teadvustada eesti keele õppe olulisust välismaal nii alalise kui ajutise elamise ajal. Välismaal eesti keelt õppivate laste ja noorte keeleoskuse toetamiseks tuleb luua eestikeelseid õppematerjale ja eesti keele õpetajatele meetoodilisi vahendeid.

Välisülikoolide kaudu pakutakse erinevaid võimalusi eesti keele õppimiseks (nt lühiajalised intensiivkursused, sihtriigist leitud külalislektorite kursused, e-õppe võimalused, suvekoolid Eestis jm), et toetada välismaal eesti keelt õppivate üliõpilaste motivatsiooni valida õppimis- ja eneseteostuskohaks Eesti.

⁷⁴ Täna jääb Eestisse tööle ca 20% välisüliõpilastest kõrgkooli lõpetanutest. Tööturule siirdumise osas näevad välisüliõpilaste peamise takistusena vähem eesti keele oskust (v.a infotehnoloogia valdkonnas), mistõttu nähti vajadust õppekavasise eesti keele õppe laiendamiseks. EY (2017). Eesti kõrgkoolide 2015. aasta vilistlaste uuring. https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/vil2015_aruanne.pdf

Meede 3.4: Toetatakse võõrkeelte õpet mitmekeelsuse soodustamiseks

Eesmärk on luua Eesti elanikele võimalusi erinevate võõrkeelte õppimiseks ja võõrkeeleoskuse taseme tõstmiseks. Eesmärgi saavutamiseks toetatakse ja soodustatakse varajast võõrkeeleõpet, et Eesti elanikel oleks võimalus edukalt omandada vähemalt kahe võõrkeele oskus, tehakse laiemat teavitustööd lapsevanemate seas, edendatakse varajase võõrkeele õpetamise metoodikat, arendatakse õppematerjale.

Laiendatakse võõrkeelte õppimise võimalusi, et õpilastel oleks koolides mitmekesised keelevelikud ning Eestile oleks tagatud vajalik hulk erinevaid keeli oskavaid inimesi. Selleks juurutatakse A- ja B-võõrkeelte tasandil enam erinevate keelte valimist inglise ja vene keele kõrval. Võõrkeelte õpe peab olema järjekindel, et õpilased saaksid varajases eas tehtud valikutega jätkata ka haridustasemete vahel liikudes. Eesmärk on tagada gümnaasiumilõpetajate jõudmine B-keeleoskustasemele (ühes võõrkeeles vähemalt B2-keeleoskustasemele ning teises võõrkeeles vähemalt B1-keeleoskustasemele⁷⁵) ning kutseõppes osalejate kutsestandardites seatud võõrkeeleoskuse saavutamine. Haridusasutused peavad mitmekeelsete ja -kultuuriliste õpikeskkondadena aitama kaasa võõrkeelte kasutamisevõimaluste laiendamisele.

Tõhusa keeleõppe nurgakiviks on head keeleõpetajad. Seetõttu seab arengukava üheks eesmärgiks pakkuda võõrkeeleõpetajatele võimalusi erialaseks enesetäiendamiseks ning kollegiaalse koostöö edendamiseks. Tõstetakse õpetajate teadlikkust Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetest ja võõrkeelsest aineõppest. Tunnustatakse mitmekeelsust ning erinevate ettevõtmiste kaudu pööratakse avalikkuse tähelepanu keeleoskuse olulisusele.

5. Mõõdikud

Üldeesmärgi hindamisel analüüsitakse keeleveldkonna meetmete mõju arengukava perioodi jooksul. Alaeesmärkide puhul hinnatakse meetmetega saavutatud tulemust.

5.1. Mõjumõõdik

„Eesti keeleveldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust“ üldeesmärk:

Eesti elanik tahab, saab ja oskab kasutada eesti keelt kõikides eluvaldkondades ja valdab võõrkeeli.

MÕJUMÕÕDIK	ALLIKAS	ALGTASE	SIHTTASE 2027
16–65-aastaste täiskasvanute funktsionaalne lugemisoskus eesti keeles ⁷⁶ . Algtase 2011/2012	PIAAC	57,5%	Vähemalt sama
Aktiivse eesti keele oskusega teisest rahvusest 15-aastaste ja vanemate Eesti elanike osakaal kõigist teisest rahvusest Eesti elanikest (enesehinnang). Algtase 2017	Integratsiooni monitooring	41%	53%
Enesehinnanguline võõrkeeleoskus – kolme või enam kodusest keelest	Statistikaamet, Tööjõu-uuring	22,2 ⁷⁷	30%

⁷⁵ Gümnaasiumi riiklik õppekava, <https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014021?leiaKehtiv>

⁷⁶ Rahvusvahelises täiskasvanute oskuste uuringus PIAAC (*The Programme for the International Assessment of Adult Competencies*) funktsionaalses lugemisoskuses vähemalt 3. tasemel olevate 16-65-aastaste täiskasvanute osakaal nende hulgas, kes lahendasid ülesandeid eesti keeles.

⁷⁷ Selle dünaamika: 2012. aastani osakaal kasvas, siis oli selleks 23,4, 2013. aastal 22,7, 2014. aastal 22,8 ning sealt alates on kaks aastat jätkuvalt natukehaaval vähenenud: 2015. aastal 22,5 ning 2016. aastal 22,2. Muutus on marginaalne – 1% piires.

erinevat keelt oskavate 15–74-aastaste osakaal (%). Algtase 2016			
--	--	--	--

5.2. Strateegiliste eesmärkide tulemusmõõdikud

Strateegiline eesmärk 1: Eesti elanikud hoiavad ning väärtustavad eesti keelt.

TULEMUSMÕÕDIK	ALLIKAS	ALGTASE	SIHTTASE 2021	SIHTTASE 2027
Eesti keele kõrge maine (2017) ⁷⁸				
eesti emakeelega elanike hulgas	küsitlus	87,9%	Vähemalt sama	Vähemalt sama
muu kodukeelega elanike hulgas	küsitlus	22,0%	Kasvab	Kasvab

Strateegiline eesmärk 2: Eesti keeletaristu on hästi välja arendatud ning kasutajasõbralik.

TULEMUSMÕÕDIK	ALLIKAS	ALGTASE 2017	SIHTTASE 2021	SIHTTASE 2027
Keeletehnoloogiliste lõpprakenduste kasutajate koguarv ⁷⁹	ETIS ⁸⁰ EKI ⁸¹	Puudub	Kasvab	Kasvab
Keelenõu kasutajate koguarv	EKI	8000 otsepöördumist; 24 000 e-keelenõu päringut aastas	Kasvab	Kasvab

Strateegiline eesmärk 3: Kättesaadav ja tõhus õpe toetab eesti keele kasutamist nii Eestis kui ka väljaspool Eestit. Eesti elanikud oskavad võõrkeeli.

TULEMUSMÕÕDIK	ALLIKAS	ALGTASE 2016	SIHTTASE 2021	SIHTTASE 2025
Eesti 15-aastaste noorte lugemisoskus. Algtase 2015 ⁸²	PISA	12,55%	Vähemalt sama	Vähemalt sama
Eesti keelest erineva emakeelega gümnaasiumilõpetajate osakaal, kes oskavad eesti keelt vähemalt C1-keeleoskustasemel (%)	EHIS + EIS	18,2	30%	

⁷⁸ Koond mainega seotud ning korreleeritud küsimustest „Keelehoiakute uuringu“ põhjal – (7 küsimuse hulgast vähemalt neljale vastanud 10-palli skaalal 7 või rohkem).

⁷⁹ Arengukava perioodi jooksul loodud uute rakenduste kasutajate koguarv.

⁸⁰ Eesti Teadusinfosüsteem

⁸¹ Eesti Keele Instituut

⁸² Funktsionaalses lugemisoskuses vähemalt 5. tasemel olevate noorte osakaal (eesti keeles ülesandeid lahendanud)

Võõrkeele riigieksami sooritanud noorte osakaal (%), kes on saavutanud vähemalt B2-keeleoskustaseme	EHIS + EIS	48,9	56%	
---	------------	------	-----	--

6. Seosed teiste valdkondlike poliitikadokumentide ja olulisemate Euroopa Liidu dokumentidega

6.1. Eesti säästva arengu riiklik strateegia „**Säästev Eesti 21**“ (https://riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failed/saastev_eesti_21.pdf) esmane eesmärk on tagada Eesti kultuuriruumi elujõulisus. Eesti keele ja kultuuri püsimise tagavad rahvuskeelne haridus, rahvuskeelel põhinev kultuuriloom (sh teadus), rahvuskeelse suhtlemise ning rahvuslike kultuuriväärtuste ja käitumismallide funktsionaalsus igapäevases elukorralduses ja kõigis eluvaldkondades. Oluliseks peetakse eesti keele ja kultuuri tehnilist tõlkimisvõimelisust ja tõlgitavust üleilmastavas mitmekultuurilises keskkonnas.

6.2. Eesti keele ja võõrkeelte oskusega seostub „**Eesti 2020**“ (https://riigikantselei.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/eesti2020_tekstiosa_2017-2020_istungile_27.04.17.pdf) eesmärk arendada õpilaste võtmepädevusi (sh keeleoskus) tõsta lasteaedades, põhikoolides, gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes eesti keele õppe kvaliteeti, et parandada eesti keelest erineva emakeelega laste ja noorte konkurentsivõimet, laiendada muu emakeelega elanike konkurentsivõime tugevdamiseks ja töövõimaluste suurendamiseks eesti keele õppe kättesaadavust, parandada formaalsete ja veebipõhiste keelekursuste kättesaadavust, arendada mitteformaalseid eesti keele õppe võimalusi, toetada eesti keele õpetajate järelkasvu. Eesmärke aitab saavutada keeltemajade avamine Narvas ja Tallinnas. Konkurentsivõime kava peab oluliseks lihtsat, arusaadavat ja mugavat andmevahetuse ja teenuste osutamist.

6.3. „**Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020**“ (<http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kultuur2020.pdf>) seab eesmärgiks hoida ja edendada eesti rahvuslikku identiteeti, uurida, talletada ja edasi kanda kultuurimälu, luua soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks, aidata kaasa Eestist eemal elavate eestlaste rahvusliku identiteedi säilimisele, soodustada väliseestlaste kultuurikontakte kodumaaga. Eesti keelt peetakse eesti kultuuri nurgakiviks.

6.4. „**Eesti elukestva õppe strateegia 2020**“ (<https://www.hm.ee/et/elukestva-oppe-strateegia-2020>) ja selle programmid (üldharidus-, kutseharidus-, kõrgharidus-, täiskasvanuhariduse, digipöörde, pädevate ja motiveeritud õpetajate ja haridusasutuste juhtide programm ning õppe ja tööturu tihedama seostamise programm) on seadnud eesmärgiks toetada eesti riigikeele ja kultuuri jätkusuutlikkust ja võtmepädevuste, sh eesti keele, eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte omandamist kõikidel haridustasemel, elukestvas õppes, gümnaasiumis ja kutsehariduses õppimise jätkamiseks vajalikul tasemel; eesti keele ja võõrkeele oskuse tagamist põhikooli lõpuks kõrghariduses ning tööturul toimetulekuks vajalikul tasemel, eesti keele oskuse omandamist gümnaasiumi ja kutsehariduse lõpetamisel, täiendava eesti keele õppe ja praktikavõimaluste pakkumist eestikeelses keskkonnas, eestikeelse e-õppevara kättesaadavust ning keeleõpetajate põhi- ja täienduskoolitust.

6.5. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonistrateegia „**Teadmistepõhine Eesti 2014–2020**“ (https://www.hm.ee/sites/default/files/59705_teadmistepohine_eesti_est.pdf) seab eesmärgiks arendada Eesti keele ja kultuuri alast teadus- ja arendustegevust, soodustab humanitaarteaduste valdkonnaülesust. Tagada tuleb eesti keele, ajaloo ja kultuuri kõrge teadusliku tasemega uuringute toetamine, keeletehnoloogiliste lahenduste arendamine ja nende võimalikult laialdane rakendamine.

6.6. Valdkondliku arengukava „**Lõimuv Eesti 2020**“ (http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/le2020_arengukava_uuendatud_2016.pdf) eesmärk on tagada sotsiaalselt sidus Eesti ühiskond, kus erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ning jagavad demokraatlikke väärtusi. Arengukava tegevused toetavad mitte-eestikeelse taustaga vähelõimunud Eesti elanike ühiskondliku aktiivsuse suurendamist, lõimimist, laste ja noorte mitteformaalset keeleõpet, kinnipeetavatele eesti keele õppimise võimaldamist. Arengukava meetmed kujundavad eesti keelt väärtustavaid hoiakuid.

6.7. „**Riigikaitse arengukava 2017–2026**“ (https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/rkak_2017_2026_avalik_osa.pdf) elluviimise üheks eelduseks on, et riik saab Eesti-vastase vaenutegevuse korral edastada elanikele ennetavalt sõnumeid. Võimalikust vaenulikust mõjutustegevusest hoolimata tuleb tagada avalikkuse objektiivne informeeritus, mille põhjal Eesti elanikud saaksid ka kriisilukorras suveräänselt teostada oma poliitilisi õigusi. Rahvusvaheline tegevus eeldab välispartneriga ühise suhtluskeele valdamist. Strateegilist kommunikatsiooni käsitleva tegevussuuna puhul saab tuua esile, et valdkonnas on ühtlustatud terminoloogiat ning alustatud ametkondadeülese strateegilise kommunikatsiooni toimepidevuse mudeli väljatöötamisega.

6.8. „**Eesti ekspordipoliitika põhialused**“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/73260>) viitab sellele, et Eesti ekspordi toetamine ja ekspordi konkurentsivõime parandamine on lisaks otseselt ekspordi edendamisele suunatud meetmetele tihedalt seotud ka hariduse ja koolitusega. Eesti elanike hea võõrkeeleoskus, eriti peamiste eksportriikide keele oskus (Soome, Rootsi, Venemaa, Saksamaa jt) võimaldab kujundada soodsat siseriiklikku majanduskeskkonda, sõlmida välislepinguid ja esindada Eesti huve välisriikides.

6.9. „**Eesti julgeolekupoliitika alused**“ (https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/3060/6201/7002/395XIII_RK_o_Lisa.pdf#) Elluviimisele aitab kaasa ühtlane regionaalne areng, võrdne ligipääs kvaliteetsele haridusele, riigikeeleõppe soodustamine, tugiteenuste pakkumine, uussisserändajate kohanemise toetamine.

6.10. „**Laste ja perede arengukava 2012–2020**“ (https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/lpa_2012-2020_taiendatud_2013.pdf) seab eesmärgiks võimaldada kõigile Eesti riigi pinnal elavatele lastele ja peredele (sõltumata soost, rahvusest, rassist, keelest, religioonist, maailmavaatest, sotsiaalsest päritolust, varanduslikust seisundist, elukohast ja perevormist) elu turvalises ning inimsõbralikus elukeskkonnas

6.11. „**Eesti infoühiskonna arengukava 2020**“ (https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/eesti_infouhiskonna_arengukava_2020_0.pdf) seab eesmärgiks, et eesti keel oleks digitaalses maailmas elus, jätkusuutlik ja arenev ning infoühiskonna arendamisel tagataks eesti keele ja kultuuri järjepidevus. Kuna eesti keele tugi on uute tehnoloogiate kasutuselevõtu eeldus, siis jätkatakse eesti keeletehnoloogia tarkvara väljatöötamist, kättesaadavaks tegemist ja avalikus sektoris kasutuselevõtmist. Eesti avalikud teenused muudetakse teistest riikidest pärit kasutajatele kättesaadavaks mitmekeelsust toetavate IKT- lahenduste arendamise ja kasutuselevõttuga.

6.12. „**Eesti regionaalarengu strateegia 2014–2020**“ (https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/eesti_regionaalarengu_strateegia_2014-2020.pdf) rõhutab, et ühiskonna sidususe kasvatamisel on tekkinud kõrgendatud vajadus eesti ja vene kogukondade parema sidustamise järele nii ühiskonnaelus kui ka tööturul. Selle üheks aluseks on keeleoskus.

6.13. „**Eesti riiklik turismiarengukava 2014–2020**“ (<https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/3191/1201/3015/lisa.pdf#>) seab eesmärgiks parandada sihtturukeelsete infokandjate kättesaadavust Eestit külastavate turistide tarbeks.

6.14. „Eesti merenduspoliitika 2012–2020“ (https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/eesti_merendus_poliitika_2012-2020.pdf) pöörab tähelepanu eestikeelse merendusterminoloogia arengule.

6.15. „Eesti taastuenergia tegevuskava aastani 2020“ (https://www.mkm.ee/sites/default/files/taastuenergia_tegevuskava.pdf) toob välja biomassi ja bioenergia alase rahvusvahelise koostöö olulisuse. Uuringute koostamine, ürituste korraldamine ning võimalikud ühisprojektid viitavad erinevate keelte oskuse vajadusele.

6.16. „Heaolu arengukava 2016–2023“ (<https://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023>) pöörab tähelepanu sellele, et keeleoskus vähendab töötusrisiki ning toetab ametialast mobiilsust. Struktuursete muutuste saavutamiseks tuleb luua ennetavaid täiend- ja ümberõppevõimalusi eelkõige riskirühmadele, sh muu emakeelega Eesti elanikele.

6.17. „Vägivalla ennetamise strateegia 2015–2020“ (https://www.valitsus.ee/sites/default/files/content-editors/arengukavad/vagivalla_ennetamise_strateegia_2015-2020_kodulehele.pdf) rõhutab, et vägivalla ennetamise tegevusi kavandades peab pidevalt tähelepanu pöörama muukeelsetele inimestele, et teave või teenus jõuaks sihtgrupini. Vajadusel tuleb tagada lisateenused mh tõlge.

6.18. „Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020“ (https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Arengukavad/kodanikuuhiskonna_arengukava_2015-2020_0.pdf) rõhutab ühise keele olulisust ühiskonnas või kogukonnas kitsaskohtadega tegelemisel.

6.19. „Siseturvalisuse arengukava 2015–2020“ (https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Arengukavad/siseturvalisuse_arengukava_2015-2020_kodulehele.pdf) üldesmärk on tagada, et inimesed tunneksid ennast turvaliselt olenemata soost, keelest, rassist, vanusest, puudest vm. Kodakondsuspoliitika peab soodustama kodakondsuse taotlemist ning selle väärtustamist nii regulatiivsete kui ka pehmete meetmetega (tunnustamine, keeleõpe, kodanikuharidus). Keeleõpe toetab uussisserändajate ja rahvusvahelise kaitse taotlejate kohanemist ja osalemist igapäevaelus.

6.20. **Euroopa Liidu leping, Euroopa Liidu toimimise leping, Euroopa Liidu põhiõiguste harta:** (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2008:115:FULL&from=ET>, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=ET>) EL lepingu artikkel 3 kohaselt austab liit oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust. EL tegevusega püütakse arendada Euroopa mõõdet hariduses, iseäranis liikmesriikide keelte õpetamise ja levitamise kaudu. EL põhiõiguste harta artikli 22 järgi austab liit kultuurilist, usulist ja keelelist mitmekesisust.

6.21. **Resolutsioon keelte õppimise ja õpetamise kohta EL liikmesriikides** ([http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995Y0812\(01\)&from=ET](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995Y0812(01)&from=ET)): Soovitatakse edendada mitmekeelsust kõigil haridustasemetel ja väljaspool haridussüsteemi, et tagada liikmesriikide elanikele vajalikud suhtluspädevused. Kõik õpilased peaksid saama õppida vähemalt kahte nende emakeelest erinevat EL keelt.

6.22. **Resolutsioon EL keelte õpetamise kohta varases eas** ([http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998Y0103\(01\)&from=ET](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31998Y0103(01)&from=ET)): Resolutsioon kutsub üles edendama varajast ja arendama kestvat keeleõpet, koolitama õpetajaid ja soodustama riidevahelist koostööd varajase keeleõppe vallas, laiendama teavitustööd.

6.23. Euroopa Nõukogu dokument „Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine“ (https://www.hm.ee/sites/default/files/euroopa_keeleeõppe

[_raamdokument.pdf](#)): Euroopa keeleõppe raamdokument pakub ühtse aluse keeleõppe planeerimiseks ning õppe tulemuste hindamiseks. Eestis on keeleõppe ja -oskuse mõõtmine seotud raamdokumendi tasemekirjeldustega (nt riiklikes õppekavades).

6.24. **Noortevaldkonna arengukava 2014–2020** (https://www.hm.ee/sites/default/files/nak_est.pdf) läbivateks põhimõteteks on püüelda erinevate valdkondade ja teadmiste kaudu suurima ühise mõju saavutamise poole, vaadelda noore inimese eluolu ja seda mõjutavaid tegureid asutuste ja valdkondade üleselt, lähtuda meetmete ja tegevuste kavandamisel ning elluviimisel noorte tegelikest oludest ja vajadustest, arvestades muuhulgas tema rahvuslike, keeleliste ja kultuuriliste erisustega, suurendada Eesti ühiskonna lõimitust, aidata noorel saavutada enesekindlus ja võimekus tulla toime õpingutes, tööturul, peresuhetes jt olulistel eluvaldkondades.

7. Arengukava koordineerimine, rakendamine, seire ja rahastamine

Eesti keelevaldkonna arengukava kooskõlastatakse kõikide ministriumidega. „Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust“ kiidab heaks Vabariigi Valitsus. Arengukava rakendamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium.

Eesti keelevaldkonna arengukava rakendatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi programmide ja teiste ministriumide programmide kaudu.

2023. aastal esitab Haridus- ja Teadusministeerium Vabariigi Valitsusele ülevaate keelevaldkonna arengukava täitmisest ning vajadusel teeb ettepaneku arengukava muutmiseks. Koonduring arengukava mõju hindamiseks tehakse arengukava lõpufaasis.

„Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust“ tegevusi rahastatakse riigieelarvest Haridus- ja Teadusministeeriumi ja teiste ministriumide programmide kaudu.